

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 12—K
pol leta . . . 6—
četrt leta . . . 3—
posamezna številka po 30 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 40 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 30 K.

Telefon uredništva
štev. 118.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 50 vin.
. . . dvakrat . . . 40
. . . trikrat . . . 30
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 20 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Učitelji-prostovoljci.

Višji šolski svet obvešča z odlokom z dne 9. t. m., št. 349, vse okrajne in mestne šolske svete v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani:

Z ozirom na veliko nevarnost, ki se v njej nahaja na mejah ogrožena domovina, nima višji šolski svet nič proti temu, če se tudi nekateri učitelji priglase v obrambo domovine za člane prostovoljne legije. V interesu šole in mladine pa velja za pogoj, da se zaradi tega pouk na nobeni šoli ne prekine. Namesto učiteljev prostovoljnih legionarjev naj se nastavljajo nadomestne učne osebe; če pa teh ni na razpolago, naj pouk — čeprav v nekoliko skrajni meri — oskrbujejo na šolah preostali učitelji in učiteljice.

Pripomniti je, da veljajo glede službenih prejemkov tistih učiteljev, ki se priglase za prostovoljno vojaško službo, ista določila kot doslej za mobilizirane rezervnike in črnovojneke.

Poročila o učiteljih, ki bodo odhajali v vojaško službo, ter o njihovem nadomestovanju v šolski službi, je točno predlagati višjemu šolskemu svetu.

Kulturni socializem.

Nous sommes ici par la volonté du peuple!
(Mi smo tukaj po volji naroda).

Mirabeau, 23. junija 1789.
Le principe de toute souveraineté réside essentiellement dans la nation; nul corps, nul individu ne peut exercer d'autorité qui n'en émane expressément.
(Princip vsake suverenitete se po bistvu nahaja v narodu; nobena korporacija, nobena oseba ne more izvrševati avtoritete, ki določno ne izvira iz njega).

Déclaration des droits de l'homme, article III., 1789.
(Deklaracija človeških pravic).

I.

Vsak normalen in pošten človek je socialist.

Seveda — s tem še nikakor ni rečeno, da mora biti vsak socialist tudi marksist ali socialen demokrat, priznavalec delavske diktature in rdečega terorja.

Da pa ne bo prepira, se moramo najprej svobodno dogovoriti in sporazumeti o pojmu socializma na podlagi ideogenetike, na podlagi objektivnega dejstva, da je vsak pojem sotrudno (socialno) rastoča, nastojna in razvojnja količina. Tako moramo tudi pri pojmu socializma že naprej pričakovati, da ni od večnosti dana gotovina (gotova stvar), ampak rastlina v najširšem pomenu besede, torej rastoča stvar. Kakor pa je pojem socializma do danes rasel in se razvijal v sotrudnem delu različnih mislecev, tako si tudi mi ne smemo domišljevati, da ga morda mi definitivno za vso bodočnost dogotovimo. Mi kratkožive človeške rastline že davno, davno razpademo in stihnemo, a rastlina socializma bo še dalje rasla in se razvijala s prvotno svežostjo in močjo.

Sedaj šele, ko smo se postavili na pošteno in objektivno stališče ideogenetike, smemo vprašati: Kaj je socializem?

Besedo socializem beremo prvič v francoski knjigi »Trois discours« (trije razgovori), ki jo je napisal leta 1832. črkostavec Pierre Leroux.

Leta 1836, so si nadedi Owenovi pristaši na Angleškem ime socialisti.

Leta 1848, je podal francoski anarhist Proudhon pred sodiščem sledečo definicijo: Socializem je vsako stremenje po amelioraciji (izboljšanju) družbe.

Leta 1853, je Louis Reybaud razširil in spravljal v splošno rabo besedo »socializem« s svojim »Dictionnaire de l'économie politique«.

Ker nočemo napisati danes ideogenetične monografije o pojmu socializma, ni potrebno, da bi navedli vse citate in definicije, ki so jih do danes objavili znanstveniki in praktiki socializma.

Poglejmo temveč vase in vprašajmo, kako se kaže socializem v luči našega lastnega razuma in izkustva?

In tu nahajamo dvoje danih dejstev: 1. pri rastlini, živali in človeku vidimo, da se pričenja razvoj navadno iz ene oplojene celice. Od dne do dne lahko zasledujemo, kako raste iz enotne celice kompliciran organizem, kako neobgleni in neokretni otrok le počasi razvija svoje sposobnosti in spretnosti. Isti prizor se nam odgrne, če vržemo pogled preko vse človeške zgodovine, iz malih začetkov in preko ovinkov in umikov nastaja človeška kultura; vsak organizem je v začetku nepopolen ter se počasi izpopolnjuje in prisposablja obližju (milieu), polagoma se takorekoč racionalizira v rastoči harmoniji in medsebojnosti. Človek je stoterna nepopolnost in omejenost. Povsod se kaže smer iz nepopolnosti proti vedno večji popolnosti, iz iracionalizma proti racionalizmu. Princip stvarno-dušne medsebojnosti sodi med najvažnejša objektivna dejstva: materija vpliva na oblikovanje duha in nasprotno, v tej neločljivi medsebojnosti raste zmagovita moč duha nad materijo. Niti radikalni empirizem niti radikalni racionalizem ne trdita prav, oba sta le logična refleksa enostranske analitične vzgoje duha. Pretekla doba je vzgajala našo pozornost v enostranski funkciji analize, centrifugalnosti, separatizma in razrednega boja. Človeška pozornost se je začela razvijati v nasprotni smeri, človeški duh postaja sintetičen in solidaren, to se pravi tudi etičen, bliža se historična faza sotrudno elektivne sinteze in etike. Vse napoveduje, da se opremi 20. vek s signaturo etike. V svetovni vojni je privrel velik etičen tok na površino ljudske pozornosti, sedaj se pripravlja, da potegne vse človeštvo za seboj. Kakor se je že prirodoslovje osvobodilo iz diktature filozofije, tako se emancipira tudi moderna etika kot filozofija enakopravnosti, samostojna znanstvena disciplina. Samostojna in svobodna etika si ustvari lastno pedagoško organizacijo, samostojno bo vzgajala človeštvo po imanentnih zakonih praktične psihologije in kulturne zgodovine.

Drugo dejstvo: prvotna neskladnost, nepopolnost je kriva vsega človeškega dušnega in telesnega trpljenja. Strašno in splošno je dejstvo človeškega trpljenja. Ob zaznavanju trpljenja opažamo v sebi čudovito dejstvo psihološke indukcije, simpatije: če vidim trpeti sočloveka, se ponovi tudi v meni po neki vzporednosti, nalezljivosti, sočutnosti njegova bolečina. Rešiti se hočem te inducirane, sočutne bolečine s tem, da priskočim bližnjiku na pomoč in ga rešim iz trpečega položaja. Njegova rešitev je potem tudi moja rešitev. Vse to se vrši v meni prirojeno, avtomatično, brez vsake šole in vaje, brez vsakega logičnega razmotrivanja. Čuvstvo usmiljenja (simpatije) in nagon pomoči je človeku prirojeno. Po svobodnem dogovoru hočemo imenovati ta znameniti, plemeniti in splošni nagon pomoči — »socialni nagon«.

Socialni nagon je dano, vsakemu zdravemu, normalnemu človeku prirojeno dejstvo. Posebe naglašamo: zdravemu in

normalnemu človeku, zakaj diferencialna psihologija in psihopatologija uči, da ni socialni nagon pri vseh ljudeh enako razvit, da je sposoben stopnjevanja od komaj tleče iskric do katastrofalne strasti etičnih reformatorjev, da vpliva na njega udejstvovanje tudi značaj, vzgoja in hipna dušna pripravljenost. Nerazvitost ali degeneracija socialnega nagona nam predstavljata posebno dušno bolezen (moral insanity). Take osebe (psihopati) se odlikujejo z brezobzirnim in brezsrčnim egoizmom, psihopati (herostratske, neronske nature) naravnost uživajo in se naslajajo ob trpljenju živali, človeka ali ljudstva (sadizem).

Vsako teoretično (miselno) in praktično (organizatorično) udejstvovanje socialnega nagona imenujemo socializem.

Socialni nagon nas kliče na pomoč v vseh mogočih težavah življenja, v dušnih in telesnih. Če vidimo, da se je pripetila komu nesreča zaradi nevednosti, nas žene socialni nagon, da ga poučimo in obvarujemo tako prihodnje nesreče. Nevednost je največja človeška nesreča. V prvi vrsti nas torej sili socialni nagon, nevednim pomagati in jih rešiti iz nesreče neznanja in nepoučenosti. Enako nas poziva socialni nagon na pomoč v politički (brezpravni) in gospodarski (glad in pomanjkanje) in zdravstveni (bolezen) stiski bližnjika. Naš socializem se torej praktično udejstvuje v štirih glavnih smereh naše kulture: 1. prosvetni socializem preganja temo nevednosti; 2. političko-etični socializem se bori za enakopravnost vseh ljudi; 3. gospodarski socializem zahteva pravično razdelitev gospodarskih dobrin, pravično razdelitev dela in imetja; 4. higijenični socializem (socialna higijena, logenika) skrbi za ljudsko zdravje.

Socialni nagon (čuvstvo usmiljenja in nagon pomoči) je prvotno, čeprav morda na gotov krog omejeno dejstvo, ki se pa uveljavlja pod vplivom razuma in vzgoje v vedno širših krogih. V tem oziru stojimo na stališču kritičnega voluntarizma, tiste psihološke teorije, ki smatra poleg razuma tudi čuvstva z nagoni za motorično silo, posebno v prirodnem človeku brez vzgoje. V tem primeru razvija razum svojo logiko šele sekundarno, pod pritiskom in vodstvom tistega čuvstva ali nagona, ki ga izproži zunanji ali notranji dogodek, na priliko: nenaden ropot pod oknom zbudi otroka ponoči. Kako reagira otrok? Po vzgoji, dušni pripravljenosti, po čuvstvu, s katerim odgovori duša na nenadni vtisk. Praznovorno vzgojen otrok se prestraši, čuvstvo strahu mu zdrami v fantaziji predstave strahov in duhov. Razumno vzgojen otrok previdno, pogumno vstane in pokliče starše, čuvstvo poguma in vaja v razsodnosti mu obudi predstavo tatov. Ako je zaspal otrok v pričakovanju ljubečega očeta, veselo poskoči in steče ropotu naproti, ropot mu ukreše v domišljiji živahno predstavo: Oče je prišel!

Ta analiza psihološkega efekta nam odkriva njega sestavljenost iz dveh činiteljev, iz objektivnega dejstva (fakta) in subjektivne interpretacije (razlage), ter pomeni velik napredek metodičnega mišljenja. Faktizmu pripada izključna naloga, ugotoviti dejstvo (fakt) in njega objektivne korelacije z natančnim popisom in poizkusom brez ozira na tradicionalno teorijo in razlago. Faktizem tvori jedro in podlago prave znanosti, podaja brez predsodkov objektivne fakte (dejstva) stroke. Potem šele pride na vrsto drugi del znanstvene naloge: interpretizem razlaga dejstva.

Doslej je obračala znanost preveč pozornosti na interpretizem, da, v gotovih sistemih se je subjektivni interpretizem tako despotično razpasel, da je predpisoval objektivnim dejstvom obliko, mojstril prirodo, da je dosledno preziral in tajil vsa konvencionalni interpretaciji nasprotujoča dejstva.

Tako smemo a priori pričakovati, da se je tudi socialni nagon različno javljal v različnih osebah, da je v različnih oblikah nastopala objektivacija socializma zaradi subjektivnega interpretizma. Po različnem temperamentu, vzgoji in dušni pripravljenosti obuja socialni nagon različne predstave v fantaziji in si različno razlaga svoj obseg in pomen: drugače si ga tolmači kapitalist nego delavec, drugače duhovnik nego prirodoslovec, drugače militarist nego filozof. In res, če pregledamo zgodovino socializma od grških filozofov do danes, zapazimo pisano množico najrazličnejših struj socializma.

Po psihološki in zgodovinski analizi torej ugotavljamo dejstvo, da izvira idealna tendenca socializma iz istega socialnega nagona, da pa določa konkretno obliko sredstvo (oseba, narod, čas), s čigar pomočjo se hoče tendenca realizirati. Pri tem pa si ne smemo razlagati razmerja različnih socialističnih struj po kratkovidnem principu protislovja, nespravnega antagonizma, ki vidi zadnji smoter vsakega boja v popolnem uničenju nasprotnika. Filozofija boja v zgodovini in politiki uči nasprotno: zadnji smoter vsakega boja je kompromis, harmonična sinteza nasprotujočih si elementov v tisti tekmovalni igri, ki jo imenujemo z neprimerno besedo »boj«. Beseda boj znači samo proces harmonizacije, medsebojne akomodacije v kompleksu diferentnih sil. Tudi v kemičnem in fizikalnem boju elementov ni uničenja po zakonu ohranitve materije in energije. Vsako protislovje tvori le fazo v psihološkem troritmu teze, antiteze in sinteze, po njem se razvija tudi spoznavanje, resnica in vsaka ideja. Vse struje kake ideje tvorijo le skupino sotrudnih činiteljev, ki se v rastoči, vedno širši in globlji sintezi harmonično družijo po principu psihološkega troritma. Vsaka na videz še tako nasprotujoča in sovražna struja pospeši rast ideje in znači integralno fazo te rasti. To spoznanje o razvoju resnice nas dviga v objektivno, nepristransko višino, v kateri nas ne moti in bega nikak afekt osebne aspiracije ali antipatije, iz katere hladno in pravično presojam tudi vse socialne struje in jih vpregamo v skupni jarem socializma. Kjer socialist nima lastne, močne organizacije, tam ga dosledno poimovanje razvojnega troritma naravnost silijo, da prizna nasprotno strujo kot dano, potrebno fazo in da z vstopom v opozicijsko krilo antiteze zavedno pospeši pripravljajočo se sintezo.

Tako posebno strujo socializma je razvil tudi največji in najzaslužnejši socialist Karel Marx (1818 — 1883).

Marsikatera pozorna bralka ali bralec obstane in se zamisli pri tem slavnem imenu: vse je resnično, v normalnem človeku deluje socialni nagon, ki se v praktičnem življenju udejstvuje v različnih strujah in oblikah, različno po osebi, plemenu in času. Jasno je tudi, da ne more biti marksizem zadnja in definitivna formulacija socializma, ampak le enakopravna struja med drugimi strujami. Zakaj ga pa potem nekateri listi in socialisti tako dogmatično branijo, zakaj zamenjajo pojma socializma in marksizma, pojem socialista in industrialnega proletarca, pojem socialne demokracije, ki jo je usta-

novil leta 1840. Francoz L. Blanc, in takozvanega znanstvenega socializma?

Iz dveh vzrokov: 1. Zaradi nemške kulturne hegemonije. V zadnjih desetletjih se je razvijala naša dušnost na vsakem polju pod imperijem nemškega duha, vse kulturne ideje so prodirale k nam skozi nemško prizmo, nemški brutalni »Herrengeist« je zaslužil tudi slovensko hlapčevsko dušo in jo zazibal v usodno lupnozo, da ni videla in slusala, kaj se godi in pripravlja pri drugih venkih kulturnih sosedih. 2. Zaradi tiste moderne filozofije, ki se vedno uporablja dialektiko kot splošno priznano, legitimno metodo. Grški filozof Aristoteles je po vzoru sofistov obdelal v svojem sistemu tudi posebno znanost »topike«, navodilo govorniku, kako z zvijačnimi krivoklepi in s slepino sugestijo igraje dokaže resničnost vsake poljubne trditve, oziroma kako ovrže in osramoti vsakega nasprotnika v javni diskusiji. Glavna vzgojna predmeta grške mladine sta bili gimnastika in retorika. Gimnastika je vežbala mladega Grka tudi v rokoborbi in umetnosti, po kateri vrže slabši boric s spretnimi prijemi in izpodnošaji, torej z zvijačo, jačjega tekmeča. Po nekaki analogiji se je ista zvijačna umetnost v obliki topike vtihotapila tudi v retoriko, v znanost besednega boja. In Hermes (Merkur), bog zvijačnih grških trgovcev in tatov, je bil istočasno tudi bog borilcev in govornikov. S posebno vlogo je prevzela Aristotelovo topiko srednjeveška sholastika pod imenom »dialektike«; vsaka sholastična logika je obsegala posebno in temeljito poglavje »de methodo disputandi« in podajala v sistematičnem redu »regulae technicae«.

Moderna šola je sicer črtala iz učnega vzporeda predmet »topike« (dialektike), zato se je pa ta tem bohotneje razpasla pod površino javne pozornosti in prepregla vse stroke človeškega delovanja. Dialektike se poslužuje advokat, demagog, trgovec itd. Dialektična navada nam je prešla tako v meso in kri, da se je niti več ne zavedamo. Osobito filozofi zajemajo z veliko žlico iz dialektike tam, kjer jim pretrgajo ozko vrsto objektivnih dejstev (faktor) široke vrzeli spoznanja. Z dialektično spretnostjo premosti filozof sugestivno omamljenemu občinstvu vsak prepad in mu s paradokso presenetljivostjo potvori, spaci vsako dejstvo.

Etična zavest ljudstva še ni tako napredovala, da bi se zgražala nad uporabo dialektike kakor nad uporabo drugih, dandanes splošno zavrnjenih metod (laž, tatvina, umor).

In samo ta splošna filozofska toleranca v dialektiki je kriva, da se je zakotila v pojmovanju marksizma tista zmešnjava pojmov. Veliko krivico delajo Marxu in njegovim učencem tisti nasprotniki, ki jim očitajo premišljeno in spekulativno zamenjavanje pojmov.

Kot pošteni in znanstveni socialisti tudi nikoli ne smemo trpeti, da bi si kaka struja lastila ime »socializma« kat' exochén, ali celo naslov znanstvenega socializma, ker bi s tem le oslabili splošno privlačno silo socializma in zmanjšali pomen prirojenega socialnega nagona. Taka uzurpacija partis pro toto bi samo ponižala socializem v enostranski privilegij, v enostransko sposobnost omejene struje, ki ne bi mogla nikoli združiti celokupnega človeštva. Če pa je socialni nagon splošna sposobnost vsega človeštva, je tudi socializem splošna tendenca, skupna vsemu človeštvu in neodvisna od vsake struje. Samo na podlagi te splošne prirojene skupnosti si odpre socializem zmagovito pot v vsako človeško srce, samo na podlagi te splošne prirojene tendence smemo reči, da je vsak normalen in pošten človek socialist.

Ideogenetična analiza socializma je pokazala prvotnost in prirojenost socialnega nagona. Vsako stremeljenje po udeleževanju tega nagona imenujemo socializem. Vsak človek, ki čuti socialni nagon in pod njega silo zavedno stremi po izboljšanju družabnih razmer, se imenuje socialist. Doslej se je razvijal socializem enostransko po strujah, n. pr. Krščanski, narodni, državni socializem, komunizem, anarhizem, boljševizem, sindikalizem, socialni demokratizem itd. Tako posebno strujo socializma nam predstavlja tudi marksizem.

S porazom nemškega orožja je padla tudi hegemonija nemškega duha, in prišel je čas, da se osvobodimo v vsakem oziru enostranskega nemškega vpliva. S politično svobodo je prišla tudi svoboda misli, pravica miselne in spoznavne samoodločbe. Minila je doba političkega in kulturnega hlapčevanja. Ob vsem spoštovanju in priznanju velikih Marxovih zaslug in ob vsem uvaževanju marksizma kot realnega činitelja svetovne moči vidimo Slovenci v svoji novi in mladi svobodi, da je Marxov socialistični sistem le enakopravna struja med drugimi strujami so-

cializma in da se kot taka sme imenovati samo — marksizem ali nemški socializem. D.

Spomenica

učiteljstva sežanskega okraja blagorodnemu gospodu civilnemu komisarju v Sežani.

Smatramo kot oportuno, da uporabimo prvo priložnost našega srečanja za ugotovitev nekaterih temeljnih obrisov svojega naziranja.

Nam učiteljem je kot vzgojevalcem ljudstva najvišje načelo: resnica! Smatramo za zadevo svoje časti in vesti, da jo povemo danes na mestu, kjer se mora slišati.

Mi slovenski učitelji spoštujemo Italijo, zemljo Dantejevo, mater vseh lepих umetnosti, jako visoko. Vedno smo spremljali njeno junaško borbo za svobodo z odkritosrčnimi simpatijami. Načelni nasprotniki pa smo militarizmu in imperializmu, ker vemo, da sta to ne le uničevalca vsega našega dela, temveč tudi vsake kulture in človečnosti. Dolga leta smo se idejno borili proti obema ter smo s svojim fakcijskim delom polagoma razrili temelj, ki je na njem slonela avstrijska država. Bila nam je to civilizatorna dolžnost kot intelektualca v ljudstvu ter obenem narodna dolžnost, da dosežemo toliko zaželeno svobodo. To naše neumorno delo je pripomoglo istočasno, da je tudi Italija osvobodila lastne sinove, ki so vzdihovali pod avstrijskim jarmom. Tudi to dejstvo nas navdaja z iskrenim veseljem in zadoščenjem.

Toda istočasno s osvobojenjem svojih sinov je okupirala Italija tudi našo zemljo. Že tekom vojne nam je ponujala Avstrija narodno avtonomijo, kar bi bil brezdvomno velik korak dalje na potu za našo popolno prostost. Toda odklonili smo ponudbo: bilo nam je premalo. Zdaj nam Italija ponuja enako svobodo, kakršno smo še pred nedavnim časom z ogorčenjem odklonili kot insinuacijo. Samo eno poznamo, in to je samoodločba narodov! Zaradi tega načela mora vstati iz razvalin stare Evrope nova človeška družba. Na podlagi tega principa je položilo učiteljstvo sežanskega okraja, ki je izključno slovensko, svojo zaobljubo jugoslovanski vladi, še preden se je izvršila italijanska okupacija. Ta zaobljuba nas veže.

V našem zadržanju nas vodijo in utrjujejo tudi še drugi, zlasti materialni razlogi. Gospodarska blaginja je eden izmed najvišjih smotrov vsake države.

Trdno smo prepričani, da se bosta morali v bodočnosti Jugoslavija in Italija gospodarsko dopolnjevati. Iz tega dejstva sklepamo z gotovostjo, da bo mogoč trajen in plodonosen sporazum obeh imenovanih držav, sloneč na temelju pravičnosti in koncilijantnosti ter izključujoč vsako nasilstvo. Tak sporazum si želimo toliko bolj, ker bo odgovarjal etično-politiškemu naziranju, ki se je rodil iz rek nedolžno prelite krvi in iz razvalin predvojne evropske družbe.

Usoda naše zemlje nas ne skrbi. Zupamo v moč naših načel. Plebiscit se je pri nas že davno izvršil. Zato lahko izjavljamo, da ostane naše ljudstvo mirno in zaupajoče, kakor se spodobi kulturnemu narodu. Nismo ga hujskali, ko so prišle v našo deželo italijanske čete. Naš narod je političko šolan, pozna svoje interese in ne rabi učiteljev kot političkih voditeljev. Merodajni činitelji pa naj ne pozabijo, da bi bilo vsako nasilstvo nad njim v nesrečo njemu samemu kakor tudi Italiji, domovini nesmrtnega Silva Pellica.

Zato ne moremo verjeti, da bi Italija svojo veliko tradicijo borbe za osvoboditve omadeževala s tem, da bi v trenutku, ko je sama dosegla ideal narodnega ujedinitvenja, hotela zaslužiti narod, ki po vseh svojih kulturnih in gospodarskih težnjah gravitira v zedinjeno kraljestvo Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Kar se tiče današnjega internacionalnega našega položaja, je resnica ta, da nosi na sebi pečat provizorija. Šele mirni kongres more odločiti končno veljavno našo usodo za bodočnost. Iz značaja tega provizorija pa izhaja, da bi bila vsaka definitivno mišljena odredba okupacijske oblasti preuranjena in zato le v škodo dobrih odnosov obeh narodov. Zato izjavljamo, da bomo vršili v teh prehodnih dneh svojo dolžnost zvesto in pošteno kot doslej po načelih moderne pedagogike ter lojalno nasproti okupacijski avtoriteti, da pa ne moremo postaviti svojih moči v službo kakih protizgojslovnih tendenc.

Pričakujemo, da vzame okupacijska avtoriteta to našo izjavo lojalno na znanje.

Učiteljstvo sežanskega političkega okraja. Podpisi.

To, močatost in zavednost izpričujejo spomenico, je odposlanstvo učiteljstva sežanskega polit. okraja izročilo dne 2. t. m. v roke civilnemu komisarju v Sežani. Ta je obljubil, da sporoči spomenico svoji višji oblasti. Do danes ni še nebenega odgovora.

Višji šolski svet in — dr. Opeka!

R., 10. 1. 1919

Tovariš urednik! Povejte nam enkrat svoje misli odkritosrčno o razmerju med višjim šolskim svetom in dr. Opeko! Kaj more biti vendar vzrok, da se drži Narodna vlada SHS v Ljubljani, oziroma višji šolski svet tako krčevito tega slovenskega Stürgkha v osebi dr. Opeke? Kar je zakrivil opetovano samo nasproti spoštovanemu tovarišu Potokarju v Dragaču vpije do neba po zadoščenju, a višji šolski svet ima tega nadzornika še v svoji sredi! Se li identificira višji šolski svet s tem skrajno neotesanim, odurnim in robatim početjem nadzornika dr. Opeke? Ako da, potem pokaže, da ne manjka samo Opeki, temveč večini članov višjega šolskega sveta še mnogo, mnogo pedagoške izobrazbe. Ako ne, potem je skrajni čas, da Narodna vlada odstavi tega nadutega od nadzorništva. Ali misli Narodna vlada postaviti slovensko učiteljstvo na poizkušnjo, da spozna: je li med tem učiteljstvom kak Adler ali ga ni? In če se naposled le pojavi Adler med nami? Si bo li Narodna vlada štela izsleđenje tega v zaslugu? Nima li z ozirom na dr. Opeka Narodna vlada že več dovolj slave?

G. dr. Opeka! Če imate le še trohico čuta poštenosti v sebi, morate svoje nepedagoško postopanje sami spoznati. Skrajni čas je, da to spoznate in — odstopite!

Narodna vlada SHS v Ljubljani oziroma poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani! Ako nečete biti deležni sramote, ki pada iz početja dr. Opeke kot nadzornika tudi na Narodno vlado, oziroma višji šolski svet, odslovite ga kot takega in sicer takoj!

Tovariš Potokar! Bodi uverjen, da sočustvuje s Teboj učiteljstvo širom vse slovenske domovine! Ne obupaj! Nadzorništva dr. Opeke mora biti v kratkem konec — tako ali tako!

Zveza jugoslovanskega učiteljstva! V zadevi Potokarjevi vidiš, kake rožice vsiljuje Sloveniji po svojem višjem šolskem svetu pod nos slovenskemu učiteljstvu. Ne zamudi nobenega trenutka delovati na to, da prevzame vse šolstvo (z ljudskim šolstvom vred!) skupna državna oblast v svoje področje!

Ljubitelj pravice!

Opomba uredništva: Kakšna vražja sila še vedno drži dr. Opeko na višjem šolskem svetu, v resnici ne vemo. Ali so kakšne posebne prijateljske vezi, ki se dvigajo nad interesi šolstva in učiteljstva, ali je pa zrak izza prejšnje dobe nasilja in zatiranja še vedno tako okužen, da zlomi vsako energijo — tudi tega ne vemo. A nekaj je gotovo, zakaj sicer bi ne bilo Opeke več tam. Vse učiteljstvo je proti njemu, z njim neče imeti nobene stika več! Na taboru »Svete vojske« prihodnjo nedeljo naj bi govoril tudi dr. Opeka. Tov. Gangl je izjavil, da on kot organizovan učitelj v tem primeru ne more sodelovati. Tej izjavi se je pridružil tudi g. dr. Žerjav. O tem je g. predsednik »Svete vojske« obvestil dr. Opeko, ki je odpovedal svoje predavanje. Kako je s sestavljanjem novih ljudskošolskih čitank ob sodelovanju dr. Opeke, to smo že povedali v prvi številki letošnjega letnika. Govorili smo v spomenici, govorili na zadnji seji upravnega odbora Zaveze — vse to smo sporočili g. poverjeniku, a dr. Opeka še vedno sedi na svojem stolu! Tako razmerje je nevzdržno, ker mora zaradi njega zastati vse delo, v nas zrašte prepričanje, da hočejo gospodje na višjem šolskem svetu popolnoma odbiti od sebe vse učiteljstvo. To nevzdržno razmerje se bo brez dvoma pokazalo tudi na sejah višjega šolskega sveta — vendar se vzlic vsemu temu nihče ne gane, in dr. Opeka je še vedno višji šolski nadzornik za ljudske šole! On edini, ki ga je vse ljudskošolsko in srednješolsko učiteljstvo brez izjeme obsodilo, naj govori še dalje v imenu teh, ki ga absolutno ne marajo! Le naj gre kamorkoli nadzorovat, pa se prepriča, da ga učitelj samega pusti v razredu, ker se od njega ne da nadzorovati nihče več, kdor ima še količkaj stanovske časti in zavednost! Potokarju treba zadoščenja! Kar je storil Opeka njemu, to je storil nam vsem! Tak je torej položaj danes: med nami in Opeko je nepremostljiv prepad! Komur je do prospevanja šolstva in do harmonije med učiteljstvom in med šolsko oblastjo — ta naj odstrani zapreko! Učiteljstvo se v

tem primeru ne vda za nobeno ceno. Aut! — aut! — To je vse, kar vemo povedati skozi okno na vse strani in na vsa ušesa! — Glede centralizacije vsega šolstva bomo storili vse, kar je v naših močeh in v močeh naše Zaveze, da se uredi. Zaupajte nam in poudarjajte to zahtevo, ki je zgolj v interesu našega šolstva, na vseh zborovanjih in konferencah! Mobilizirati moramo v ta namen vse svoje vrste!

Tržaško pismo.

TRST, 11. januarja 1919.

Pozdravljena — o, domovina moja!
Pozdravljena mi s solčnih vrhov juga!
Zdaj vemo, ah, kako smo deca tvoja,
ko hoče nas imeti mati druga. —

Že dva meseca mi brnijo v duši ti ritmi... že dva meseca sem podoben otroku, ki so ga odtrgali od matere, ko jo je komaj našel. Rad bi ji zaklical besedo, ki je vzklikla v bolečinah pričakovanja, zavetela dehteče v solncu ljubezni — samo za en hip, kakor stoletna roža, da zopet omahne v bridkost neizpolnjenega hrepenenja... Rad bi povedal tej svoji domovini samo eno besedo, toplo in mehko, kakor so sanje vstajajočega jutra in cvetoče pomladi... a vse misli so se nekam zaježile kakor žuboreče vode na zimo zmrzlih potokov... Ni je besede iz grla samo oči še govorijo in prsti trepečejo v zraku, kakor da bi hoteli nekoga objeti... A vse naokrog ni nikogar... sama praznina, mrtva, siva praznina in iz nje strmi tisoč in tisoč govorečih pogledov in trepeče milijon hrepenenjskih prstov... in kakor oddaleč odmeva nad vsem refren stokajočih ritmov: »Pozdravljena — o domovina moja!«

Gospod urednik! Gotovo mi oprostite ta izliv osebnih čuvstev, ki sem ga postavil za uvod svojemu pismu, ker me poznate in veste tedaj, da ljubim poezijo nad prozo. Posebno pa, če je ta proza tako mrzla kakor trda vsakdanjost, v kateri živimo dandanes mi tu doli! Vam se bo zdela ta zadeva čudna, ker živite v svetu, ki kroži sicer pod lepšim, svetlejšim solncem, a še vedno v tistih starih tirih, ki mu jih je določil Bog oče, ko ga je ustvarjal. A pri nas se je menda postavil svet na glavo, zakaj stvari, ki jih gledamo dan za dnem, so za človeka normalnih možganov v resnici čudne, jako čudne... Ne verjamete? No, dobro! Poslušajte:

Pri nas v Trstu visi sedaj na vsakem oglu s hiše tabla s pompoznim napisom: Svoboda... vsaka druga tiskana beseda pomeni pri nas zopet: Svoboda... vsa usta kričijo na ves glas: Svoboda... a mi, moji bratje in sestre po duhu in jeziku, ne vidimo nikjer te »Svobode!«

Kako je ta čudni fenomen v zgodovini človeškega življenja prišel med nas, Vam je že najbrž znano iz raznih časopisnih poročil. Ne bo mi tedaj treba naštevati po kronološkem redu vseh raznih dogodkov novembra in decembra starega leta. Saj so tako majhni in brezpomembni, kakor je vsa farsa, ki se odigrava pod svobodnim solncem »izveličane« Italije. Maske, rad, shodov, vojaških pohodov, časnikarskih rac in premišljenih laži in slične komedije je pri nas dan za dnem dovolj. In tudi praznikov, pravih »narodnih« praznikov zmo pretrpeti že celo dolgo, dolgo vrsto! A Vas vse to gotovo ne zanima, ker so to pravzaprav le zunanja, skrbno prirojena obleka, ki naj zakrije ono pravo, notranje življenje ljudstva, to je: življenje duha in misli. Izkušal Vam bom tedaj podati v naslednjem pravo sintezo tega življenja, in sicer najprej pri Italijanih, potem še pri Jugoslovanih. Najprej naj Vam podam kratko definicijo Tržačana-Italijana, substrat njegove psihe, čustvene in umstvene. Lahkomiselni že po svoji naravi, s temperamentom pravega južnjaka, se za kako stvar hitro navduši, a izpremeni tudi kmalu svojo misel in nazore o ravno istem, ker se ni dokopal do njih nikoli po izkušnjah ali doživetju, ampak se jih je nasrkal le iz dnevnega časopisja. In časopis, bodisi dober ali pa slab, je pri njem zadnja instanca; nezmotljivi Bog, ki vse ve in vidi. O kvaliteti tega časopisja smo se pa mi lahko sami prepričali v času pred vojno in se lahko prezričujemo i dandanes. Italija ima mnogo časopisov, velikih in malih dnevnikov, a v njih je malo zrnja, resnosti in resnice. Vse prodajajo za pristno blago, seveda z zgornostjo kramarskega Jada. Le par dnevnikov je v resnici dobrih, ki povedo čisto odkritosrčno: A je A in ni nikoli B! Če imamo pred očmi ta dejstvo, potem se ne smemo čuditi, da je duševni nivo naših sosedov tako nizek, da nimajo nikoli prave, objektivne sodbe, ampak da jih navdajajo vsekdar nove misli, zdaj take, zdaj drugačne, po hipni potrebi ali pa morebiti tudi po trenutnem razpoloženju. In tak proces me-

tamorfoze v ljudskem mišljenju smo doživeli tudi v zadnjih dveh mesecih, odkar smo postali »cittadini della libera Italia«.

V začetku novembra je bilo med ljudstvom silno navdušenje, veselje je sijalo z lica vsakterega pasanta, pri pohodih in raznih ceremonijah se je zbiralo v resnici številno občinstvo itd. Ves aparat, uradni in neuradni, je deloval v to smer in nekaj tednov se je tudi zdelo, da so Tržačani zadovoljni s svojo usodo. A kmalu se je začel ogenj svetega navdušenja hladiti in hladiti tako, da lahko svobodno trdim, da je že padel gotovo za 50 odstotkov. Kaj se hoče! Krava pri gobcu molze. — Kaj naj pa da Italija Trstu, ki je bil vaju čisto drugačne hrane nego vsakotro trgovsko mesto Italije? V našem slučaju gre za bodočnost velikega, trgovskega emporija, ki se je razmahnil v zadnjih petdesetih letih kakor nobeno drugo mesto v Sredozemskem morju in ki bi šel tudi v bodočnosti svojo pot navzgor, ako bodo dani za vse to dobri pogoji. Teh mu pa Italija ne more zagotoviti, stvar je jasna kot beli dan, sicer bi ne grabila kar tako na blazno po vsej vzhodni jadranski obali, samo da zasužurira svojemu (?) ljubemu Trstu i nadaljni obstoj. To so vprašanja, ki tarejo dušo tržaške inteligence (trgovskih krogov in pametnih meščanov), a so našle odziva tudi v najširših masah delavstva. Gre za eksistenco tisočeri družin, pri katerih igra krušno vprašanje veliko vlogo. Proces izpremembe mišljenja, ki se vrši v današnjih dneh, ni tedaj čisto nič nenavadnega. Do svobodnega izraza svojega pa vendar ne more še priti, ker živijo ti ljudje tudi v senči bajonetov in so nad njimi voditelji, ki je njih prva skrb, da se pokažejo napram Italiji patriotične (menda zaradi križcev in drugih takih pritiskov).

Potem so še razni drugi momenti, ki pridejo v poštev. V prehranjevalnem vprašanju ne cveto tu take rože, kakor si morda domišljate za mejo. Cene raznih produktov so v prvih tednih precej padle, a sedaj so zopet poskočile zaradi izmenjevalnega kurza, ki so ga uradno postavili za vse okupirane kraje. (1 lira stane 2 in pol krone.) Blaga so res nekoliko uvozili, n. pr. riža, graha, fižola. Zadnja dva produkta pa sta taka, da ju nihče ne mara kupovati. Jajc ni dobili nikjer; ravnotako tudi kvasu ne. Masti dajo nekoliko več, nego smo jo dobivali prej, olja tudi po par cent na osebje; vendar plavati še ne moremo v njem. Naštel bi lahko še celo kopico neprilic, pa bodi dovolj!

Nekateri civilni obrati plačujejo sedaj polne plače v lirah, drugi spet ne. Ker niso bili Italijani nikoli dobri organizatorji, dela vsak po svoje. Tudi denarja ne more biti preveč v državnih, italijanskih blagajnah, ker noče država nobenemu privatnemu podjetju prisrskovati na pomoč. Samo en primer: Mestni uslužbenci zahtevajo od magistrata izplačila v lirah, in sicer »al pari« s kronami. Magistrat pravi, da stvar ne spada v njegovo kompetenco. Gredo h guvernerju, in ta jim sporoči lepo v rokavicih, da Italija ne zmore tega bremena. Deputacija se je odpravila v Rim, in če tam ne bo ugodnega odgovora, bomo imeli zopet splošen štrajk, kakor je bil že v letu 1918 septembra. To bi bila tedaj v kratkih potezah slika v italijanskem taboru!

Preidimo sedaj v slovenskega! Nas bi seveda naši ljubi sosede najraje spravili kar s sveta. Tiščijo nas k tom, kakor že morejo. Narodni svet so nam razpustili; šole definitivno zaprli (razen okoliških ljudskih!), tako da bo sedaj okoli 5000 učencev in srednješolskih dijakov brez pouka. A o tem vam poročam prihodnje natančneje. Postavili so nam na vrat narredo za narredo, samo da bi popolnoma onemogočili vsak medsebojni stik in vsakotro kulturno življenje in izražanje politične misli. Naše ljudi odpuščajo iz vseh javnih in privatnih služb, banke so postavili pod svojo vojaško kontrolo, društveno življenje so izkušali paralizirati na razne načine; državnim učiteljem na Ciril-Methodovih šolah niso priznali po 1. januarju nobene plače več, med tem ko jo priznavajo Nemcem na šultereinskih in konfesionalnih šolah. Slovenca kaznujejo za najmanjšo stvar z vso strogostjo, a obenem trpijo, da nam italijanski študentje razbijajo uredništva in žugajo slovenskemu škofu s smrtjo itd. Slovenskim okoličanskim šolam so že nastavili starega grešnika, slovenskega prodanca, za nadzornika. Poveriti hočejo italijanskemu učitelju poučevanje italijanščine na naših okoličanskih šolah in obenem razširiti tudi pouk v istem jeziku. Naše ljudi silijo z najrazličnejšimi sredstvi, da bi vpisovali svojo deco v njihove šole. Naštel bi lahko še več takih nesreč, a za danes dovolj! Uberem rajši veseljejo struno.

Vkljub vsem šikanam in nesrečam se še nekoliko gibljemo. Trakov belo-modro-rdečih sicer nimamo pripetih na prsili, pa imamo v srcu misel na domovino, in to nam zadostuje v teh dneh. Potem ho-

dimo precej pridno v gledališče, ki deluje dobro pod spretnim vodstvom g. režiserja M. Skrbinskega. Shajamo se tudi sempo-tja, čitamo časih časopise, ki priromajo časih čez mejo (redki med nami se nas spominjajo in nam kaj pošljejo, čeravno je precej papirja na svetu in pogumih ljudi tudi!); veselimo se veselih novic, smo žalostni ob mračnih poročilih iz domovine, ugibamo, sklepamo in čakamo...

Za sklep še to dogodbico, ki se je zgodila mojemu prijatelju-tovarišu iz neke kraške vasi. Váški učitelj izve, da nabirajo Italijani po bližnjih vaseh šolske otroke za poučevanje v laščini. Ker se ne sme sam kompromitirati (odgnali bi ga iz šole je brez učitelja!), naprosi dvojico zanesljivih mož, naj agitirajo pri starših njegovega okoliša v negativnem smislu. Neka dne stopi ital. častnik v šolo in ga naprosi, naj vpraša učence, sledeče: »Kdo izmed vas bi se rad učil našega jezika?« Med učenci molk. Vojak zmaja z glavo in meni naprej: »Kdor se prikladi, dobi zjutraj kavo zastoni, opoldne kosilo itd.« Učitelj zopet prevede. Med učenci molk. Potem se ojunaci mali Kraševček in meni samozavestno: »Ne maramo italijanskega riža!« Oficir osupne in izgine mirno: »Čudno, tu celo otroci politizirajo...«

Sporočil sem vam to resnično dogodbico, da vidite, kakšno je naše ljudstvo. Težko je izkušano, a trdno v svoji ljubezni in veri v boljšo bodočnost. Trkajo sicer na njegova vrata, časih s silo, časih s slakim nasmehom na ustnih, a odgovor je vedno isti: Ne maramo italijanskega riža!

Wilson je bil v Italiji. Kak je bil sprejem, ki so mu ga priredili tam, si lahko mislimo, ki poznamo in vemo, kako je italijanski narod navdušen za vsako ceremonijo, vsak karneval. Iz dolgih časnikarskih poročil, ki jih objavljajo vsi italijanski listi, vidimo, da so ob tej priliki Italijani prekosili celo sami sebe. Sprejem je bil naravnost sijajen, dogodek izrednega zunanega bleśa in sijaja. Ne dvomimo, da ne bi bil Wilson, ta veliki reformator svetovnega reda, zaslužil vsega tega počaščenja, a vendar nam je, ko beremo vsa ta dolga, dolga poročila, nekam čudno pri duši. Dvomiti moramo o iskrenosti slavlja samega, o iskrenosti vseh besed, ki so jih Italijani v svoji veliki zgovornosti nagromadili v svojih svečanostnih govorih. In uverjeni smo tudi, da niso naše vse te lepe besede nikakega odziva v Wilsonovi duši, zakaj kdor je znal pogledati tako globoko v krivičnost sedanjega svetovnega reda, v ves nesmisel dosedanjega socialnega življenja, ta bo tudi locil v pihih lepih besedah resnico od laži, gesto od namena. Wilson je poslušal in potem je govoril. Kako je govoril, naj spoznamo nasi bratci iz naslednjega. Citati so posneti po poročilih mianskega »Il Secolo«, enega izmed najresnejših italijanskih listov.

»Zato se poslužujem z veseljem te prilike in vam prinasm najsrčnejše pozdrave ameriškega ljudstva; toda mi nismo stopili v temo te vojne, ne da bi se bili naučili, da so pred nami stvari, ki so v enem smislu še težje od vsega, kar smo dosedaj storili; lahko je govoriti o pravičini in pravičnosti, toda težje jih je praktično uporabljati, in zato sta nam potrebna čistost namenov in nesebičnost smotrov, ki jih ni svet nikoli videl v družini narodov!«

»Prepričan sem, da boste tudi vi, kakor jaz, priznali princip, da nimamo mi določati, kakšno obliko vladavine si hočejo sami dati... (avstrijski osvobodjeni narodi). Mi smo prijatelji teh narodov in najti moramo nekaj, kar bi jih družilo. Toda samo nekaj je — ako izvzamemo sirovo silo! — kar združuje narode: prijateljstvo in dobra volja. Prijateljstvo družijo človeške duše in prijateljstvo združuje tudi narode, tedaj naša naloga v Parizu bo, da organiziramo prijateljstvo na svetu, in skrbeti nam je, da bodo vse moralne sile, ki delujejo za pravico in svobodo, delovale skupno in da jim bo dana enotna organizacija, življenja zmogljiva, h kateri naj pristopijo vsi narodi sveta prostovoljno in hitro!«

... Čutim, da se ustvarja to razpoloženje... čutim potrebo dati svetu pravice, in želimo, da delamo tako, da bo mir slonel na pravici... Ako vse to hočemo, ne bo zapreke, ki bi nam bila nepremagljiva... Mi vemo, da nam ni mogoče iskati ravnotežja v oboroženi moči...«

»Pogajanja za mir ne smejo biti s menjen in kupčija...«

Karakteristično za vse Wilsonove govore je tudi dejstvo, da je govoril na banketu v Kvirinalu le italijanskemu ljudstvu o njegovem trpljenju in žrtvovanju; le na koncu je napil v par besedah kralju, ni pa omenil ne vojske ne voditeljev in privilegiranih slojev. Tedaj tudi v tem

popolen demokrat, ki je konsekventen samemu sebi. Odposlancem številnih univerz, ki so ga imenovali za doktorja »honoris causa«, je dejal, da je deloval le za to, da bi uveljavil tudi v političnem življenju principe vseučiliške katedre in mogel tako udeležiti tudi tu zaboke morale.

Posebno pa je vzdignilo v italijanskih političnih krogih mnogo prahu in začudenja dejstvo, da je dal Wilson poklicati k sebi prejšnjega ministra poslanca Leonido Bissolati, ki je izstopil iz vlade par dni pred njegovim prihodom. Ta je star nasprotnik Sonninove politike in je izstopil iz vlade menda ravno zaradi nenasilnosti tega ekstremnega aneksionista, ki bi hotel požreti menda kar vso Jugoslavijo, samo da bi potem Italija mirno in brez strahu živela na svetu. Pogovor je trajal pol ure in je ostal za javnost tajen. Toliko le se ve, da je bil politični in da je Wilson popolnoma informiran o balkanskem in jadranskem vprašanju. Interesantno je tudi dejstvo, da napada »Il Giornale del Popolo« (Bissolatijevo glasilo) sedaj po Wilsonovem odhodu italijansko vlado, da je nalašč zadrževala italijansko ljudstvo od vseh svečanosti, kakor da bi bila hotela ustvariti nekaj zid med velikim apostolom demokracije in med ljudstvom!

Wilson se je vrnil sedaj zopet na Francosko. Iz raznih izjav časopisja vidimo, da bo najbrž on igral vlogo nekakega razsodnika in mešetarja v sporu med Italijo in Jugoslavijo. Ker verujemo v njegovo nepristranost in pravicoljubnost, smo prepričani, da se bo postavil odločno na našo stran, zakaj pri nas sta resnica in pravica. Na teh temeljih hočemo imeti zgrajeno svojo hišo, ker vemo da so nerazrušljivi na vekov veke!

Proč od društva »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«.

V 29. broju »Učit. Tovariša« naznanjata pomenčeni Ivan Siana kot načelnik ter Julij Eichmeyer kot tajnik imenovanega društva v Gaiskornu na Zg. Stajerskem slovenskemu učitelstvu, da ostanje društveno razmerje do slovenskih društvenih članov neizpremenjeno. Obenem pričakuje oba prav zanesljivo, da bodo tudi slovenski društveni člani kakor tudi vse slovensko učitelstvo ohranili v prihodnje temu dobrodušnemu društvu svoje zaupanje ter da ohranijo svoje razmerje do društva neizpremenjeno. V to pomozi baje Bog!

Radi verujemo, da bo društveno razmerje do slovenskih društvenih članov ostalo tudi v bodoče neizpremenjeno, to se pravi po slovensko:

1. Da bode društvo tudi zanprej svojim slovenskim udom, preziraje slovenski jezik, po nemško dopisovalo,
2. da bo še naprej imelo samo nemška pravila, poslovnik itd.

Bil sem ob svojem pristopu k društvu, že leta 1896, pisмено zahteval, naj izda društvo za nas Slovence pravila v slovenskem jeziku ter nam naj istakot tudi dopisuje. Načelnik gosp. Siana mi je glasom pisma, ki ga še sedaj hranim, odgovoril po nemško: »Nismo temu nenaklonjeni, če se izkaže potreba in društvena korist in če bo bodoča glavna skupščina sklenila, Vaši želji ustreči.« No, društvena potreba in korist se ni hotela izkazati v prid slovenskemu jeziku, a o kakem tozadnem sklepu glavne skupščine mi ni gosp. Siana ničesar sporočal, bodisi da je glavna skupščina mojo državljansko željo, utemeljeno v takrat veljavnem državnem osnovnem zakonu, po nemški navadi zavrnila, bodisi da se jej ta moja želja niti predlagala ni. Vsekakor bi bila načelnikova dolžnost mi o tem četudi nikavno poročati, kar se mu pa ni zdelo vredno, morebiti je smatral celo za »potrebno molčati«.

S svojo izjavo v 29. broju »Učit. Tovariša« potrjuje načelstvo, da se bo v tem društvu slovenski jezik tudi v bodočnosti dosledno in po nemški navadi preziral. Saj ostanje društveno razmerje do nas po tej izjavi tudi v bodočnosti neizpremenjeno.

3. Da bo od nas rado sprejemalo določene zneske.

Toda naše razmerje napram društvu »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks« se je z ustanovitvijo Jugoslavije temeljito izpremenilo ne samo v narodnem in političnem, temveč tudi v službeno-pravnem smislu:

1. Naša narodna zavednost se je ojačila in povzdignila na ono stopnjo, ki nam veva pretrgati stike tudi z vsakim tujdržavnim nepolitičnim nemškim društvom brez ozira na njegovo razmerje do nas. Iz izvedržavnimi pa sploh ne smemo imeti nobenih stikov. Slovenski narod reklamuje namreč svoje učitelstvo za svojo kulturo, on mu hoče za njegovo narodno delo, kakor to Narodna vlača že dejansko dokazuje, dati sredstev za preživljanje, ne da bi si moralo iskati v sili drugod pomoči in podpore, a najmanj v tuji državi — v Nemški Avstriji.

2. Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks« se sicer kot tako ni pečalo s politiko, a je v vojni proti slovanstvu iz svojega rezervnega zaklada dajala Avstriji vojna posojila ter spada k onemu narodu, čigar mogotci in moštvo se je v lokave provzročeni svetovni vojni izkazalo s pristranskimi svojstvi divjih Hunov in Vandalov, pustečee vsako nenemško kulturo z ognjem in mečem, metajoč in šireč med človeštvo neiz-

merno mnogo gorja, trpljenja, uničevanja ter najgrozovitejšo smrt. Vsi Nemci od prestola do najnižjega moža so se izkazali krvoločne tigre v človeški podobi, zato jih zaničuje ves civilizovani svet, med kojega spadamo tudi mi Jugoslavlani. Nemški narod podpira škodoželjno okupacijo slovenskih pokrajin po Italijanih ter jih celo vabi na Koroško proti našemu narodu. V očigled vsemu temu nam prepoveduje naša narodna in državna čast in dolžnost, gojiti še stike z društvom naroda novodobnih političnih Vandalov in Hunov, sicer bi zakrivilo izdajstvo na svojem narodu in na svoji državi.

3. Naš službeno-pravni položaj spada ves v organizacijo Zaveze jugoslovanskega učitelstva ter po tej organizaciji in po našem poklicu ves v jugoslovanski narodni in državni sestavi, ki ne dovoljuje, naše od države prejemane dohodke, razmetavati v tujo državo, cepiti naše stanovske moči na tujevo korist ter biti kot ud tuje organizacije podlaga tujčevi peti.

Uvažujoč vse to, vabim vse slovenske tovariše in tovarišice, ki so udje tega društva, naj me blagovolijo pisмено pooblastiti, če nočejo sami naravnost pri društvu svojega izstopa prijaviti, naj naznanim društvu »Selbsthilfe« skupno njihov izstop. Ud sem tega društva že 22 let ter izstopam z današnjim dnevom iz tu naštetih razlogov iz njega. Jugoslovanski učitelji, se naj ne da rabi za telega potrebni koristi društev tujih nam neprilajskih narodov!

Obenem prosim, naj blagovoli slovensko učiteljsko društvo »Jubilejska Samopomoč« vse iz »Selbsthilfe« izstopivše slovenske osebe, ki se izkažejo, da so bili došlej njeni člani, sprejeti brez pogojev, t. j. brez ozira na določbe točke b) § 7. društvenih pravil med svoje društvenike. Teh oseb je približno 70. Odgovor pričakujemo v »Učit. Tovarišu«. — »Bog pomoz! k našoj slozi!« (Geslo moji ilirske dobe).

Na Dobju, pošta Planina nad Sevnico, dne 30. decembra 1918.

Radoslav Knaflič.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Slovenska Šolska Matica. Glasom sklepa zadnjega občnega zbora se je članarina za leto 1919 povišala na 8 K. To na znanje vsem članom S. S. M. Tisti, ki so poslali za leto 1919 samo 4 K, naj dopošljejo še štiri. Zaradi vojnih razmer so se publikacije zopet zakasnile. Pisatelj »Ukoslovja«, g. ravnatelj Bežek, je v Gorici, ki je zasedena od Italijanov. Zaradi tega ne more oddati rokopisa in korekture v Ljubljano. Prosimo potrpljenja!

Društvene vesti.

+ **Brežiško-sevniško učiteljsko društvo** naznanja svojim članom, da se vrši društveni občni zbor v nedeljo, dne 19. januarja t. l., v Rajhenburgu. Pričetek ob 9. uri dopoldne. Na dnevnem redu je med drugimi točkami tudi predavanje tovariša Jamška: »V boj za podražavljenje šole!« — Nekaj članov še ni poravnalo članarine. Nujno prosimo, da nam jo pošljete po poštni nakaznici. Kdor je plačal »Učit. Tov.« in »Popotnika« naravnost pri upravnistvih, naj to po dopisnici nemudoma naznani društvu predsedniku, da se olajša delo, zakaj tajnica in blagajničarka sta zaradi bolezni na dopustu. — Odbor.

+ **Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo** zbora 2. svečna ob eni uri v šoli v Smarju po sledečem vzporedi: I. Pozdrav. II. Dopisi. III. Zapisnik. IV. Poročila: a) tajniško, b) blagajniško, c) o zborovanju delegacije; poroča tovarišica Zupančičeva, d) o božičnem zborovanju upravnega odbora Zaveze; poroča tovariš Sumer. V. Predavanje: »Sesto čutilo«, govori tov. Zidar. VI. Volitve. VII. Slučajnosti.

Z ozirom na važnost tega našega občnega zbora pričakujem, da se vse učitelstvo naših dveh okrajev temu vabilu odzove. Zaradi obeda se je treba pravočasno z dopisnico oglasiti pri tovarišici Zupančičevi.

Četrte ure pred zborovanjem poroča tov. Sumer o naši aprovizaciji.

Slivnica, dne 6. prosinca 1919.

Tomaž Kurbus,

t. č. predsednik.

+ **Slovenjebistriško učiteljsko društvo** priredi svoj glavni občni zbor v nedeljo, dne 9. svečna t. l., in to točno ob 2. uri popoldan v okoliški deški šoli v Slov. Bistrici.

Vzpored: 1. Zapisnik o zadnjem zborovanju in dopisi. — 2. Poročilo o delovanju društva v minulemu letu. — 3. Poročilo blagajnika o gnotnem stanju društva. — 4. Volitev novega odbora. — 5. Slučajnosti.

Po zborovanju se udeležijo zborovalci javnega predavanja v Narodnem domu, kjer bo govoril pesnik Fran Albrecht o Ivanu Cankarju, pisatelju in našem največjem jugoslovanskem umetniku, ki nam je pred kratkim prerano umrl. Po predavanju se vrši prosta zabava.

Ker se bo na udeležbi tega zborovanja cenila popolnost organizacije učitelstva v okraju, zato pričakuje polnoštevilne udeležbe tovarišev in tovarišic

Ivo Sabati,
t. č. predsednik.

Kronika.

= **V višji šolski svet** je izvolil občinski svet ljubljanski na svoji seji dne 14. t. m. kot zastopnika staršev tovariša Jakoba Dimnika, nadučitelja in občinskega svetovalca, za člana in tovariša Antona Likozarja, nadučitelja in občinskega svetovalca, za njegovega namestnika.

= **Knjižnico geologa dr. Staheja**, ki se je pečal z geološkimi raziskavanji na ozemlju sedanje Jugoslavije, je kupila Narodna vlada za 3000 K. Knjižnico, ki šteje 3812 zvezkov, izroče licealni knjižnici v Ljubljani.

= **Prof. dr. Fr. Ilešič**, ki so ga med vojno tudi vlačili po ječah, je dobil od regenta Aleksandra brzogovorni poziv, naj mu bo spremljevalec na mirovno konferenco v Pariz. Dr. Ilešič se je takoj odzval pozivu. — Vitez Kaltenecker je malo prej, preden je moral pobeigniti z deželnega šolskega sveta, dejal o dr. Ilešiču: »Ilešič je zaradi mene lahko rektor kake jugoslovanske univerze, v Ljubljani pa ne bo več poučeval!« Kdo bi si mislil, da je bilo v Kalteneckerju tudi nekoliko proškega duha: dr. Ilešiča čakajo še velike naloge na vseučilišču v Zagrebu ali Beogradu. Kalteneckerju pa je za vse večne čase odzvonilo...

= **Delo Italijanov na naši zemlji.** V vasi Orehek, občina Slavina na Notranjskem, kjer ni niti enega prebivalca laške narodnosti, so Italijani prepovedali slovenski pouk v šoli in zaukazali, da morajo v šolsko sobo obesiti sliko italijanskega kralja. Šolsko vodstvo dobi tudi italijansko zastavo, ki jo bo moralo razobešati ob različnih slavnostih. — V gorskih vaseh okoli Sv. Lucije ob Soči so Italijani vse šole zaprli. V Dolenji Trebuši so otvorili šolo z italijanskim učnim jezikom. Prepovedali so vsako nošo znakov in zastav v jugoslovanskih barvah, kakor tudi znake zaveznikov.

= **Za visokošolce v Zagrebu.** Narodna vlada za Bosno in Hercegovino je v razumevanju socialnih razmer in težkega položaja visokošolcev v Zagrebu votirala 400.000 K za dijaške ustanove in podpore ter 200.000 K za »Akademski dom« v Zagrebu.

= **Profesorski zbor modroslovne fakultete v Zagrebu** je na svoji seji dne 14. pret. m. sklenil, da se slušateljem slovenske narodnosti na tej fakulteti dovolijo vse ugodnosti, ki jih je predložila slovenska vseučiliška komisija, dalje da se jim priznajo vsi izpiti in izpitne naloge, ki so jih do sedaj naredili na kakem avstrijskem vseučilišču, ter da se bodo sicer dovoljevale ugodnosti, v kolikor bodo upravičene po dosedanjih naukih poedinca.

= **Usoda slovenskih šol v Trstu.** Ljubljanski korespondenčni urad javlja iz Trsta: Takoj po zasedbi Trsta po italijanskih četah so se s slovenske strani uvedli vsi potrebni koraki pri tukajšnji gubernijski oblasti, da bi se dosegla zopetna otvoritev slovenskih šol v Trstu, ki so bile do sedaj zaprte na ukaz bivše avstrijske vlade zaradi španske bolezni. Na zahtevo italijanske oblasti so ji bili predloženi v to svrhu vsi sezname o številu, narodni pripadnosti in pristojnosti učnih oseb, o reformi učnega načrta, o številu vpisanih otrok, o knjigah, ki naj bi se rabile za pouk v slovenskih šolah in v srbski šoli itd. Ko so bile 4. decembra 1918 otvorene italijanske občinske šole v tržaški okolici, v kolikor niso do sedaj še zasedene po vojaštvu, in ko je dala razumeti italijanska oblast, da nemških državnih šol ne misli več odpreti, so se s slovenske strani ponovili vsi prejšnji koraki. Zaposlili so italijansko oblast, da dovoli otvoritev slovenskih zasebnih šol, namreč Ciril-Metodovih ljudskih šol pri Sv. Jakobu in na Acquedottu, trgovske šole, srbske ljudske šole, srbsko-pravoslavne cerkvene občine, obrtno-nadaljevalne šole in ženske obrtne šole ter eventualno slovenske realne gimnazije in učiteljske, ki bi se imela ustanoviti namesto odpadlih državnih zavodov. Nešteto krat so šle slovenske deputacije k guberniju in drugim pristojnim italijanskim civilnim oblastim. Vršile so se ponovno konferenice s kompetentnimi faktorji, ki so se jim podala vsa potrebna in zahtevana pojasnila. Vkljub temu se je vedno zavračevala rešitev, češ, da tukajšnje oblasti pričakujejo še tozadevne instrukcije iz Rima, da se morajo še informirati, da morajo predložiti stvar vrhovnemu poveljništvu, da morajo pozvedeti v italijanskih krogih

mesta, kako stališče zavzemajo oni namram tem šolam itd. — Po dolgem dvanemesečnem zavračanju je slednjič gubernijska oblast na zopetno vprašanje odgovorila telefonično, da se problem o otvoritvi slovenskih šol v Trstu nikakor ne da rešiti, da ni mogoče tej prošnji ugoditi, z drugimi besedami, da italijanska oblast ne dovoli, da bi se zopet odprle slovenske šole v Trstu. — Po dvanemesečnem obotavljanju in zavračanju je slednjič postal jasen kulturni škandal, da svobodoljubna in liberalna Italija vzlic vsem medenim obljubam, vzlic vsem zagotovilom upoštevanja slovanskega življenja in njegovih pravic v okupiranem ozemlju in vkljub veliki agitaciji proti analfabetizmu, pušča v Trstu okoli 6300 slovanskih otrok zgoraj navedenih šol brez pouka. K tem se mora prišteti še okoli 1700 šolskih otrok iz okolice, ki so brez pouka, ker so ljudske šole v Rojanu, Trebčah, Gropadi in na Katinari zasedene od italijanskega vojaštva, kakor da bi ne bilo v Trstu in okolici za to dovolj primernih drugih prostorov. Ta pojav je tem žalostnejši in kričeč, ker zaradi te krute, mednarodnemu pravu nasprotujoče odredbe ne ostanejo samo učenci bivših slovenskih šol brez pouka, nego tudi vsi slovenski učenci, ki so dosedaj zaradi pomajkanja drugih šol morali obiskovati nemške ljudske in srednje šole, ki so jih tudi na mah zaprle italijanske oblasti. Naglašati je, da je zgoraj navedenega ogromnega števila učencev, ki ostanejo sedaj brez pouka v materinskem jeziku, nad pet šestink v taki dobi, da so po še veljavnem zakonu obvezani, obiskovati šole in da je italijanska oblast dijakom višjih razredov prej obstoječe realne gimnazije in učiteljske, ki so hoteli oditi v Jugoslavijo, da bi tam končali svoje študije, odrekla dovoljenje za odhod z učenjem, da je tukaj dovelj enakih italijanskih zavodov. Očiten je potemtakem namen raznarodovanja in zvišanja števila analfabetov, ki doseže v Italiji itak že sumnjive meje. — Če bi se Slovanom Trsta in Primorja ne zgodila prav nobena druga krivica pod italijansko okupacijo, nego ta kruta brezobzirnost in neusmiljena samovoljnost, da jim ne dovolijo niti najprimitivnejšega, že toliko let pod mačeho Avstrijo obstoječega pouka v materinskem jeziku v lastnih šolah, vzdrževanih z zasebnimi sredstvi, bi bila že samo ta vnebovpijoča krivica, ne vstevši nešteto drugih, dovolj, da jasno osvetli lažnivost italijanske politike napram Jugoslovani in da razkrije italijanske zavratne namene, popolnoma zatreti slovenski življenjski v ozemlju, ki ga je zadela zla usoda, da je prišlo pod italijanski jarem.

= **Preosnova šolstva v Srbiji.** Iz Beograda poročajo, da pripravlja ministrstvo prosvete temeljito preosnovo srbskega ljudskega in srednjega šolstva. V višjih razredih srednjih šol bo uveden poleg običajnih predmetov pouk angleščine in francosčine.

= **Iz nemške Avstrije.** Državni urad za šolstvo v Nemški Avstriji je izdal pametno naredbo, ki se tiče odprave dinastičnih naslovov. Naredba pravi, da morajo zavodi, ki nosijo imena po članih bivše cesarske hiše, take naslove odpraviti in se odslej imenovati le po svojem strokovnem smotru.

= **Internacionalno vseučilišče v Haagu.** V holandskih vseučiliških krogih se resno ukvarjajo z načrtom, da ustanove v Haagu mednarodno vseučilišče. Na njem bodo zastopniki vseh narodov predavali o higieni, o sociologiji in o mednarodnem pravu.

= **Boj proti alkoholu v Ameriki.** Srbski vojni dopisni urad poroča: General Pershing je pozval ameriška vojaška poveljstva, naj organizirajo boj proti alkoholu tudi v ameriški armadi, kakor ga je uvedlo francosko vrhovno poveljništvo.

Polemika.

Šolska reforma in demokracija.

Prav dobro je »Učit. Tovariš« zavrnil »Slovenčevega« člankarja z ozirom na njegove želje v zadevi šolske reforme.* Škoda le, da niste vprašali »Slovenčevega« člankarja, kaj bi rekel on, ko bi kdo v »Učit. Tov.« razkladal na sličen način svojo modrost z ozirom na duhovski stan. Kakor je odločeno učiteljskim osebam delovati med različnimi sloji naroda, tako je tudi z duhovniki. Ta deluje v mestu, oni v kraju, tretji v vasi, četrti v industrijskem kraju itd., in sicer tako učitelj kot duhovnik. Ali je torej primerna pri nas enotna izobrazba duhovskega stanu, ako ta ni primerna za učiteljstvo? Ali je treba znati duhovniku na Gorenj-

skem istu, kakor na primer v Dalmaciji ali Slavoniji? Ne bi li torej zadostovalo duhovnikom in cerkvi pokrajinsko poverjenišтво za bogočastje? Bodoči duhovnik naj bo ljudski propovednik in izobraževalec, naj uči ljudstvo tega, kar bo rabilo poleg zaslužnega nebeskega kraljevstva še prej tu v vsakdanjem življenju. Zato moramo priti do tega, da bo duhovnik na kmetih izobražen ne samo v verskih resnicah, ampak tudi v poljedelstvu, da bo mogel obdelovati vobče obširna cerkvena in župnijska posestva racionalno v zgled svojim faranom, ne pa jih več oddajal v najem, kar se je dogajalo do sedaj v pomanjkanju tozadevnega razumevanja prav čisto. To se bo dalo izvesti seveda šele, ko se preuredi v tem smislu duhovska izobrazba na semeniščih. Duhovnik naj bo sam vzgojen nekako za kmeta, posebno če ima namen služiti duhovskemu zvanju na kmetih, kjer bo njegovo zvanje vzgajati svoje župljane za ljudi, ki ne bodo imeli želje pogospoditi se, ampak živeti na rodni zemlji lepše življenje, nego so ga živeli starši. V tem oziru bo pa gotovo duhovnik kmetiškega ljudstva rabil drugačno izobrazbo, kot duhovnik med ljudmi obrtnikov ali celo med ljudmi mornarskega značaja. Kakšna naj bo izobrazba duhovnika, da bo odgovarjala potrebam ljudstva, ki bo med njim duhovnik služboval, torej ne bo mogoče odločiti centralno, ampak se mora to delo kar mogoče decentralizirati. Tu bo treba specialnih študij in jako gibljevega aparata, da se bo lahko duhovnikovo izvrševanje službe prikrojilo po ljudskih potrebah in ne bomo vlekli naprej avstrijskega birokratizma niti v cerkvi niti zunaj nje. Duhovnikova služba bo morala biti drugačna med Slovenci s 11,6 odst. analfabetov, kakor med Hrvati s 61,7 odst. analfabetov ali med Srbi v Srbiji s 43,4 odst. analfabetov. Višja splošna ljudska izobrazba stavi tudi na duhovnika višje zahteve. Duhovniki v Jezikovno mešanih okrajih bodo morali obvladovati tudi oba jezika, ki se stikata v njihovem službenem okolišu. Kar se tiče poznanja literature in jezika sploh, bo slovenski duhovnik tudi malokdaj poznal tako dobro n. pr. hrvatski jezik in slovenstvo, kakor hrvatski duhovnik, in še bolj bo to veljalo obratno. — Ti razlogi bi torej govorili za decentralizacijo. Kako to, da se duhovniki ne potezajo zanjo, ampak prav tiho pustijo veljati centralizacijo v vsem, kar ima zvezo z njihovim stanom, čeudi je potrebno centralno ministrstvo za bogočastje z ozirom na tri veroizpovedanja podpreti s tremi oddelki. Gospod člankar »Slovenca«, ne vidiš li v teh stvarkih izvajanj, ki bi jih mogel ta ali oni zagovarjati samo s stališča, ki je duhovskemu diametralno nasprotno? Tvoja izvajanja pa so učiteljskemu stališču in šolskemu interesu ravno tako protivna. Samo tisti bi jih mogel zagovarjati, ki si hoče zagotoviti decentralizacijo na šolskem polju še nadalje moč in oblast nad učiteljstvom po vzorcu — dr. Opeke!

Z.

Brca.

Pod tem naslovom piše »Slovenec« v letošnji 11. števec z dne 15. t. m. doslovno tako: »Narodna vlada SHS je že pred mnogimi tedni sklenila, da se času primerno preosnuje bivši »deželni šolski svet« in da v to važno korporacijo poleg drugih voli tudi ljudskošolsko učiteljstvo dva člana in dva namestnika. Da bi prišel do veljave glas obeh učiteljskih organizacij: napredne »Zaveze« in »Slovenske zveze«, je določila Narodna vlada, da se izvrši volitev po proporcionalnem volilnem načinu. V javnosti je šlo vse lepo: »Zaveza« je postavila le enega kandidata z namestnikom in »Slovenska zveza« ravnatoko. Ker je organizacija slovenskih učiteljev krščanskega svetovnega naziranja bila razširjena doslej le po Kranjskem, je vsak lahko izračunal, da bo »Zaveza«, obsegajoča vse slovenske kraje, dobila precejšnjo večino, vendar pa so, računajoč z momentom, zahtevajočim skupnega delovanja, vobče mislili, da proporcionalna volitev prinese tudi Složskarjem zastopstvo v višjem šolskem svetu. Nekaterim, po popolni družbitvi z »Zavezo« hrepenečim našim članom se gotovo še sanjalo ni, da tovariši okrog »Zaveze« pripravljajo našim kolegično presenečenje! — Zavedajoč se organizirane večine, so postavili namreč tovariši iz nasprotnega tabora neoficialno še drugega kandidata z namestnikom. — Precej dolgo smo čakali skrutinija. Ko je Narodna vlada, sestavljajoča večino iz članov Slovenske ljudske Stranke, že pritrdila težko pričakovani regulaciji, pa smo zvedeli, da je dobil oficialni kandidat »Zaveze« 959 glasov, neoficialni iste organizacije 542 in naš Štrukelj le 461 glasov, ki je torej propadel. Nič ni pomagalo, da smo dali — po

mojem prepričanju najbrže v škodo krščanskim vzgojnim principom — gospodom katehetom »consilium abundi«, brez vpliva na tovariše od »Zaveze«, ki so sprejeli v svoj program celo krščansko etiko — je bilo naše odločno sodelovanje pri regulaciji učiteljskih plač, in moralna podpora v nekaterih stanovskih zadevah, zahtevajočih imenom kolegičnosti zvezo našemu političnemu prepričanju. — Na stari način so kolegi od »Zaveze« srečno izpeljali volilni manevar in s svojim tovariškim postopanjem so »Slovenski zvezi« za enkrat zaprli vrata v — višji šolski svet. — Stvar je nekoliko tragična, vendar ne obupna. Ni še vseh dni konec. Na Slovenskem je še vse v prehodni dobi. Zato pa, zaupajoč na združeno krščansko, slovensko ljudstvo, niti minute ne dvomim, da bodo ob definitivni ureditvi našega šolstva sedeli v najvišji slovenski šolski korporaciji poleg odposlancev naših krščanskih staršev tudi zastopniki — krščanskega učiteljstva. — Nadučitelj France Silvestrov.

Z nadučiteljem Silvestrom, ki je zagrešil ta neokusni in neutemeljeni napad, se ne bomo prerekali. Njegova trditve, ki smo jo koncem njegove notice podčrtali, je podla insinucija, nesramno naltolcevanje in gola žalitev našega lojalnega in iskrenega postopanja ob teh volitvah. Če hoče Silvester nastopati kot sodnik, naj se vsaj prej informira. To je najmanj, kar moramo v imenu svoje stanovske časti in svoje stanovske zavednosti od njega zahtevati. In informiral bi se lahko iz obširnega poročila o zadnji seji upravnega odbora Zaveze, ki smo ga v celoti prebrali v 2. let. števec svojega lista, ter pri svojih tovariših Složskarjih, ki smo takoj po dovršenem skrutiniju z njimi govorili ter jim pojasnili, kako je prišlo do poraza kandidatov Slovenske Zveze. Vsi ti, ki smo z njimi govorili (tov. Fabinc, Dragan, Pečjak), so verjeli našim odkritim besedam, ne da bi se drznili metati nam v lice sleparstvo, ki njega očitane zveni iz Silvestrovih besed. Nam bi ne bilo treba prav nič slepariti, ker bi tudi v odkritem boju z lahko zmagali z obema svojima kandidatom in njiju namestnikoma, kakor se imamo sedaj le slučaju in nesporazumljenju zahvaliti za zmago, čeprav je tov. Černež javno v listih preklical svojo kandidacijo v ime solidarnost in discipline in čeprav najmanj 500 naših članov v okupiranem ozemlju ni moglo voliti. Tudi na višjem šolskem svetu smo pojasnili izid, ker so nas tamkaj prosili za pojasnilo. — Ne čutimo potrebe, da bi se branili ali zagovarjali, ker poštenemu dejanju tega ni treba. Zapisali smo te vrstice le z namenom, da pokažemo, kako razdirajoči in zaletavi elementi bi radi zopet rušili učiteljsko solidarnost, kakor so jo rušili v časih političkega divjaštva. »Slovenca« se čudimo, da priobčuje take dopise, ki bi moral vedeti o njih, da jim je vsebina — potvorjena resnica!

Iz Jugoslavije.

— **Smrt za domovino.** Dne 10. t. m. je umrl v garnizijski bolnici v Ljubljani šestoselec Ivan Strukelj, sin tovariša Ivana Struklja, nadučitelja na Viču in predsednika Slovenske Zveze. Mladi Strukelj se je dne 7. t. m. javil brez očitovega dovoljenja v Koroško legijo prostovoljcev. Se isto noč ga je zadel v Podrožici drobce granate. Težko ranjenega so pripeljali v Ljubljano, kjer je neizprosna smrt ugrabila življenje navdušenega mladika. Bodi mu ohranjen časten spomin! Užaloščenemu očetu iskreno sožalje! — Svojemu poročilu dostavlja sobotni »Slovenec«: »Neumevno nam je, da vabijo v legijo 16 letne dijake, in to celo brez dovoljenja staršev! Kdo ima na vesti te žrtve!« — Ko smo brali to »Slovenčev« opazko, smo se spomnili tega slučaja: Med vojno je moral v vojaško službo tudi naš ljubljanski tovariš Karel W i d e r, dasi je že prekoračil 45. leto in dasi je prosilo šolsko vodstvo, naj ga oproste vojaške službe, ker ima premalo učiteljev ter mora zaradi tega pouk in vzgoja mladine na tem zavodu trpeti. Od Widra mnogo mlajši učitelji so bili pač oproščeni, Wider pa je moral v vojaško službo, in bolezni, ki si jo je nakopal v njej, ga je položila v grob v Podgorici v Črni gori. Od žalosti uničena, je mesec dni potem umrla še njegova žena, ostavivši dvoje sirot... Sedaj pa vprašamo nadzornika Lavtizarja, je li nam zna odgovoriti na vprašanje: Kdo ima na vesti te žrtve?

— **Kaj je z zakonom o volilni svobodi?** Na Narodni vladi v Ljubljani so rekli, da ostane vsem zakonom veljava,

* Glej 29. števec, našega lista z dne 27. dec. 1918. — Uredn.

dokler ne dobimo novih. Torej sklepamo prav, ako menimo, da velja ta določba tudi za zakon o volilni svobodi. V teoriji! Ali v praksi tudi? Najbrže ne, kakor kaže ta-le slučaj: Vršile so se volitve v višji šolski svet. Volili smo svoja dva zastopnika in njiju namestnika, kakor nam je velevalo prepričanje in kakor se nam je zdelo, da bo bolje za nas in za šolo. Tako so volile tudi učne osebe na II. deški šoli v Ljubljani. A to ni bilo po volji Janku Nepomuku Jegliču, voditelju imenovane šole. Pestil je nelo svojo učiteljico, češ, kako more voliti taka dva »liberalca«, kakor sta Jelenc in Gangl? Dotična učiteljica mu je pravilno odgovorila, da je volila tako, kakor se ji najbolje zdi. In sedaj vprašamo: Kje si je Jeglič vzel pravico, da se tako infamno zadira v volilno pravico svobodne državljanke? In kako Jeglič ve, koga je dotična svobodna državljanica volila? Ali je to volilna svoboda? Ker je Jeglič kršil zakon o volilni svobodi, ga kličemo na odgovor! Obenem odločno protestujemo proti zlobni nakani, ki bi hotela dotični učitelji količkaj škodovati zaradi tega, ker je svobodno izvršila svojo državljansko pravico! Jeglič naj hvali Boga, da ga puščamo na miru! Če nas bo izzival z »liberalci« in še dalje šaril po metodi svojega protektorja Šusteršiča, mu solnce raztopi maslo na glavi! To mu garantujemo!

— **Iz šolskega nadzorstva.** Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogočastje, je odstavila Ivana Dreflaka, okrajnega šolskega nadzornika za mesto Maribor in za nadzorstvene okraje Sv. Lenart, Mariborska okolica in Slovenska Bistrica, ter za to okrožje začasno postavila Jakoba Jurka, okrajnega pomožnega učitelja v Mariboru.

— **Referent za bogočastje na pristojnem poverjenstvu.** Namesto obolevalega profesorja dr. Janeza Zoreta je dodeljen poverjenstvu za uk in bogočastje Narodne vlade SHS v Ljubljani kot referent za bogočastje profesor dr. Lukman.

— **V VIII. plačilni razred** z veljavnostjo od 1. januarja t. l. je pomaknjen prof. Mihael Michor na državni obrtni šoli v Ljubljani.

— **Z obrtne šole v Ljubljani.** Sedanjí invalidski oddelek na obrtni šoli v Ljubljani se preosnuje v samostojen zavod.

— **Razpuščena nemška šola.** Višji šolski svet v Ljubljani je razpustil nemško šolo v Lipici, ker nima zadostnega števila pristno nemških otrok. V to šolo všolani otroci se všolajo na šolo v Rudi, oziroma Gorenjce, ki se poslovenita.

— **Smrt za domovino.** Na korški fronti je padel učiteljski legionar Slavko Pečnik, rodem iz Buč. Časten spomin junaku!

— **Iz Ribnice** na Dolenjskem nam pišejo: Narodno vlado SHS v Ljubljani smo naprosili, naj ustanovi v Ribnici meščansko šolo s kmetijskim značajem, vendar ne po starem zakonu, kar se tiče plačevanja učnega oboja. — Ali bi ne bilo prav, ko bi mislili tudi na pospeševanje naše domače (lesne) obrti?

— **Šusteršičevi ostanki** še vedno kot zastopniki deželne odbora intrigujejo po naših okrajnih šolskih svetih. Ven z njimi!

— **Iz slovenjegraškega okraja** nam pišejo: Na nadzorniškem stolcu v Slovenjem gradu sedi še vedno zagrizeni nemški utec in ponemčevalec šol v okraju, zloglasni nadzornik Schechel. Malo mesecev pred preobratom, ki nam je prinesel Jugoslavijo, so mu njegovi protektorji v Gradcu naklonili nadučiteljsko mesto v Slovenjem gradu, in tako imamo na dveh važnih mestih v okraju moža, čigar delo, gledano s pedagoškega stališča, ni pomenjalo nič drugega, kakor neprestano nadrževanje šolstva, protežiranje nezmožnih in zapostavljanje dobrih, narodnih učiteljev in učiteljic; z narodnega stališča pa neodkrito, zahrbtno pospeševanje šol, ki jih je ustanavljal »Schulverein«. — Če premostimo delo nadzornika Schechla, ne vidimo nič, kar bi se mu lahko štelo v dobro. V narodnostnem oziru — in edino ta je za enkrat odločen pri aprobaciji šolskih faktorjev v naši Jugoslaviji — ga pozna vse njemu podrejeno učiteljstvo. Ali kolikokrat se je pregrešil proti najprijemljivejšim zahtevam, ki jih stavimo vsakemu nadzorniku, ne moremo navedati. Zadostuje naj en slučaj, ki osvetljuje poleg njega tudi osebo sicer starega in zaslužnega nadučitelja z eno veliko napako: ne zna in ne more se prilagoditi našemu času in njegovemu zmagovalnemu pohodu ter je na večer svojega delovanja dosegel žalostno čast, da ga nihče v šolskem okolišju ne spoštuje in ne upošteva. Vse to vpliva tudi na šolo, ki je faktično ena najslabših v okraju. — Dejane se vrši v šaleški dolini. Mlado učiteljstvo se nastavlja in imenovani šoli. Komaj je začela učiteljevati, že je bila ovdana po anonimnem pismu nadzorniku,

ker je občevala s slovenskimi in hrvatskimi častniki. Ubožica je od žalosti nevarno zbolela. Ildično sliko pa nam nudi konferenca o priliki inšpekcije nadzornika Schechla. Iz osebnega sovraštva — ali morda neke vrste nevoščljivosti — je nastopil nadučitelj proti učiteljici silno sirovo in ji grozil, da jo spravi ob službo. Ko se je zagovarjala, jo je imenoval »frenches Mädchen« vpričo zbranega učiteljskega zbora. Nadzornik je ta prizor posebej netaktnosti mirno gledal. Nédolgo po tem je učiteljica izpustila otroke ob 2. popoldne domov. Nadučitelj, ki je to zapazil, je prikičal v razred, zakaj je izpustila otroke pol ure prezgodaj iz šole. Zagovoru učiteljice, da odgovarja to urniku, ni dal veljave ter je kričaje odšel. Čez nekaj minut se vrne in pravi: »Eh, kaj! Zmotil sem se! Zmoti se vsak lahko!« Te besede so bile edino opravičilo skrajno netaktnega nastopanja. — Poglavje o občevanju nadučiteljev s podrejenim učiteljstvom je postalo pod starim režimom za učiteljstvo ena najsrამოთნესი. Po večini so bili vzroki osebnega sovraštva, nevoščljivost in kar je že takih lepih čednosti, ki jih je imel učiteljski stan vsekdar preobilo. Posledice so bile nazadovanje šole, padanje ugleda pri ljudstvu in inteligenci. Zato je potrebno temeljito očiščenje posebno pri učiteljstvu, ki vci pa se naj potrkajo na prsi in se poboljšajo. — Če nadaljujemo oris nelepega občevanja in dela na imenovani šoli v šaleški dolini, ni vzrok kako osebno maščevanje, ampak namen pokazati na enem slučaju nelepe čednosti našega učiteljstva — čednosti, ki jih bo moralo temeljito izžgati iz src, če bo hotelo s pridom delovati pri velikem vstajenju našega troedinega naroda. Saj bo baš učiteljstvu pripadla najvažnejša naloga: vzgoja nove generacije. In če ni učiteljskega plemenitja osebnost — Foerster se v svojem delu »Schule und Charakter« slično izraza — je njegovo delo nepopolno in naravnost škodljivo. — In tako nam je razgaliti jako sramoten prizor iz učiteljskega življenja. Pri inšpekcijski konferenci je obkličil nadučitelj napram nadzorniku učiteljico, da čita med uro ročnih del. Kot dokaz pozove učenke pred nadzornika. Ko hoče učiteljica svoje učenke vprašati, zavpije nanjo: »Nicht vorsprechen. Die Kinder werden zuerst sprechen!« — Razvije se sledeč, jako značilen dialog. Nadučitelj: »Kaj dela učiteljica pri ročnih delih?« Učenka: »Kažejo nam, čitajo ali pišejo.« Nadučitelj: »Kakšno knjigo čita?« Učenka: »Rdečo.« (Rdeče vezan Maierjev »Nazorni nauk«.) Nadučitelj je z odgovori nezadovoljen: »Včeraj ste pa drugače pravile.« Otroke odpušči, vpliva nanje v odsotnosti učiteljice in jih pokliče čez dve uri še enkrat pred nadzornika. Učenke so izrekle, kakor jim je bilo naročeno po nadučitelju. Ta nečuvni šolski škandal, ki ne bje v obraz samo taktičnosti, ampak vsem pedagoškim načelom, je mirno gledal nadzornik, ki bi bil poklican, da nastopi kot posredovalec. — To je samo en slučaj, dobilo pa bi se jih obilo. Nadzornik Schechel ni mož na svojem mestu, istotako ne nadučitelj, ki iz osebnega sovraštva napram rodovini mlade učiteljice žalostno končuje svojo delapolno pot. — Čiščenje mora biti temeljito. Učitelje hočemo imeti narodne kočane naroda, lepe, plemenite in nemalenkoste osebnosti kot ljudi. Brez tega je narodna vzgoja nemogoča.

— **Smrtna kosa.** V Gornji Radgoni je dne 4. januarja t. l. po dolgi in mučni bolezni umrl tamkajšnji vpočeni šolski ravnatelj Simon Eršchenjak v 80. letu svoje starosti. Pokojnik je nepretrgoma 50 let služboval na tamkajšnji ljudski šoli ter bil na glasu kot izvrsten učitelj. Vkljub visoki starosti je do zadnjega vestno izvrševal svoje stanovske dolžnosti, dokler ga ni pred dvema letoma zadela kap ter ga priklenila za vedno na posteljo. Smrt mu je bila rešitev iz žalostnih razmer, ki je v njih preživel poslednje dneve. Bodi mu zemljica lahka!

— **Društvo »Akademski dom« v Zagrebu** je daroval vladiki dr. A. B. Jeglič ustanovnine 1000 kron.

Srednješolske vesti.

Natečaj. Na državnih srednjih šolah in učiteljskih v območju Narodne vlade SHS, oddelek za uk in bogočastje v Ljubljani, so izpraznjene sledeče stalne učiteljske službe: 1. Na I. državni gimnaziji v Ljubljani služba stalnega učitelja: a) za zgodovino in zemljepis kot glavni predmet; b) za slovenščino kot glavni, klasično filologijo kot postranski predmet; prednost imajo prosilci, ki dokažejo usposobljenost iz srbohrvatskega jezika; c) dve službi stalnih učiteljev za klasično filologijo kot glavni, slovenščino kot postranski predmet; d) služba stalnega učitelja za nemščino kot glavni predmet,

latinsčino in grščino kot postranska predmeta; e) služba telovadnega učitelja z dohodki X. činovnega razreda. 2. Na državni realni gimnaziji v Ljubljani služba stalnega učitelja: a) za slovenščino kot glavni, klasično filologijo kot postranski predmet; prednost imajo prosilci, ki dokažejo usposobljenost iz srbohrvatskega jezika; b) za francoščino in latinsčino kot glavna predmeta; c) dve službi za prirodoslovje kot glavni predmet, matematiko in fiziko kot postranska predmeta. 3. Na državni gimnaziji v Celju služba stalnega učitelja za klasično filologijo kot glavni, slovenščino kot postranski predmet. 4. Na državni gimnaziji v Mariboru služba stalnega učitelja za slovenščino kot glavni predmet s katerimkoli drugim glavnim predmetom. 5. Na državni gimnaziji v Kranju dve službi stalnih učiteljev za zemljepis in zgodovino. 6. Na državni gimnaziji v Novem mestu služba stalnega učitelja za klasično filologijo kot glavni, slovenščino kot postranski predmet. 7. Na državni realni v Ljubljani: a) služba stalnega učitelja za vevok; b) služba stalnega učitelja za zemljepis in zgodovino; prednost imajo prosilci, ki so izprašani iz slovenščine kot postranskega predmeta; c) služba stalnega učitelja za slovenščino in francoščino, ali slovenščino in nemščino ali slovenščino in italijanščino kot glavna predmeta; d) služba stalnega učitelja za italijanščino in nemščino ali italijanščino in slovenščino kot glavna predmeta; e) služba stalnega učitelja za matematiko in fiziko kot glavna predmeta; f) služba stalnega učitelja za matematiko in opisno geometrijo; g) služba stalnega učitelja za prirodopis kot glavni predmet, matematiko in fiziko kot postranska predmeta; h) služba stalnega učitelja za semijo kot glavni, prirodopis in fiziko ali matematiko in fiziko kot postranska predmeta. 8. Na državnem učiteljsku v Ljubljani: a) služba stalnega glavnega učitelja za slovenščino in nemščino kot glavna predmeta; prednost imajo prosilci, ki so usposobljeni iz srbohrvatske; b) služba stalnega glavnega učitelja za zgodovino in zemljepis; prednost imajo prosilci, ki so izprašani iz pedagogike; c) služba vadniškega učitelja; prednost imajo prosilci z izpitom za meščanske šole. Vsi prosilci morajo biti izprašani iz slovenščine kot učnega jezika. Prošnje, opremljene s predpisanimi prilogi, naj vložijo prosilci predpisanim potom pri Višjem šolskem svetu v Ljubljani najkasneje do 31. januarja 1919. Na kasneje došle prošnje se ne bo oziralo. Vsi stalni učitelji, ki so nameščeni v smislu § 62. službene pragmatike za državno učiteljstvo bivše Avstrije z dne 28. julija 1917, se pozivljajo, da prosijo za razpisane službe, da se jim konečno določi službeno mesto.

Prijave dijakov k prostovoljni legiji in ugodnosti pri izpiti. Višji šolski svet določa, da naj ravnateljstvo vsake srednje šole v območju Narodne vlade SHS zahteva od vsakega legionarja, ki ga ne veže vojaška dolžnost, pismeno privoljenje staršev za vstop v prostovoljno legijo. Zaeno odreja, da se dovolijo onim dijakom, ki so vstopili v prostovoljno legijo v obrambo Korotana, one ugodnosti pri letnih in zrelostnih izpiti, kakor so se dovoljevale vojakom-dijakom za svetovne vojne. Te ugodnosti pa se dovoljujejo le pod tem pogojem, če bi dijaki opravliali omenjeno vojaško službo toliko časa, da bi bil zaradi tega ogrožen reden napredek v tekočem šolskem letu. V tem slučaju se jim po njihovi vrnitvi iz vojaške službe dovolijo omenjene ugodnosti pri letnih in zrelostnih izpiti, toda ne pred koncem šolskega leta 1918/1919.

Oseba vest. Odstavljen je ravnatelj nemške gimnazije v Ljubljani, dr. Tretter. Ravnateljske posle je prevzel prof. dr. Josip Jerše.

Italijani proti francoščini. Iz Splita poročajo: Italijanske okupacijske oblasti so prepovedale na dalmatinskih srednjih šolah pouk francoščine, ki ga je uvedla dalmatinska Narodna vlada namesto nemščine. Italijani so odredili, da morajo namesto francoščine poučevati laščino.

Književnost in umetnost.

Delo. Tovariš Dragotin Humeck, strokovni učitelj v Krškem, je nabral »Zvončku« 76 novih naročnikov samo v svojem službenem kraju in obenem tudi poslal naročnino. Posnemajte ga!

Iz slovenskega književnega sveta. Iz uredništva »Slovenca« je izstopil dr. Izider Cankar, doslej glavni urednik imenovanega lista. — Uredništvo književne revije »Dom in Svet« je prevzel prof. dr. J. Debevec. — V Katoliški (sedaj Jugoslovanski) tiskarni začne izhajati »Slovenka«, ki jo je svoj čas izdajala tiskarna »Edinosti« v Trstu. — V Ljub-

ljani začne izhajati ženski list »Slovenska Zena«. — Sokolskemu naraščaju bo namenjen »Sokolček«, ki ga začne v najkrajšem času izdajati Slovenska Sokolska Zveza. — V tisku je prva številka novega rodovinskega lista »Svobode«, ki ga ureja pesnik Fran Albrecht.

Priroda. Popularni časopis hrv. prirodoslovnog društva u Zagrebu. — Urednik dr. F. T u č a n. God. VIII. — 1918. — V istini popularno pisani list »Priroda« zaključuje s svojo 10. številko osmi letnik svojega življenja. Spominjamo se onih časov, ko smo — hoteč se nadrobneje poučiti o raznih prirodnih prikaznih — prav strastno segali po znanem »Kosmosu« in vseh onih publikacijah, ki jih izdaja enako imenovano društvo, a sedaj, odkar izdaja »Hrvatsko prirodoslovno društvo u Zagrebu« ta svoj list, lahko pogrešamo imenovani nemški list. In kako tudi ne! Letnik osmi ima tako raznovrstno in zanimivo vsebino, da je pač težko določiti, kateremu članku bi dali prednost. Prvači pač članek »Iz života mrova« znanega strokovnjaka Langhofferja Avgusta in pa članek Gorjanovića Dragutina »Hrvatska za diluvija« in pa »Pračlovek iz Krapine« z mnogimi slikami. Tudi lep in jako poučen je dalje spis »Biokemija čovjeka« od Bubanovića Frana. — Izmed Slovencev je obelodanil v tem letniku edinole Seliškar Albin životopis našega nepozabnega prirodoslovca Frana Erjavca. — Vsaka številka »Prirode« prijavlja razne zanimivosti iz te stroke pod naslovom »Paberci«, in vedno poučni so tudi »Razgovori«, kjer uredništvo prav obširno odgovarja na došla vprašanja naročnikov. »Hrvatsko prirodoslovno društvo u Zagrebu« ima v svojih pravih določilo, da izdaja razne popularno pisane knjige prirodopisne in prirodoslovne vsebine, ki v vsakem oziru prav dobro nadomeščajo slične nemško pisane izdaje. Omenjamo le: C. Flammarión »Pripovijest o repatici«, E. S. Thomson »Arno«, M. Maeterlinck »Život pčela«, K. Ewald »Dvonožac« itd.

Sklepno se to-le: Letošnja zadnja (10.) številka »Prirode« objavlja na zadnji strani ta-le oklic: »Priatelji naši! — U slobodnoj Jugoslaviji treba da svojski uznastojimo, kako bi naša »Priroda« poplavila vse krajeve Slovenaca, Hrvata i Srba. Skršeni su okovi ropstva, što su nas vijekovima sapinjali, a s uništenjem tih okova oslobodili smo se i onih mračnih elemenata, koji su sve svoje sile upirali, da ometu naš rad oko kulturnoga pridirjanja našega naroda. U borbi za prosvjeto našega naroda pobjedimo, a na Tebi je, oslobođeni narode, da prioneš uz naš rad, da nas podpreš, potpomogneš. Napred za našu »Prirodu«, u kolo našega društva! Na rad! Na agitaciju za valjanu stvar!« —

Ako se še prav spominjamo, nameravajo tudi slovenski prirodoslovci izdajati enak list »Priroda« pod uredništvom našega znanega strokovnjaka dr. P. Grošlja. Ali bi ne bilo umestno, če se sedaj, ko imamo skupno državo Jugoslavijo, združita misel v »Hrvatskem prirodoslovnem društvu« in v »Prirodi«, da bi list imel tudi svojega slovenskega urednika za slovensko pisane članke? **Iv. Šega.**

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

V. izkaz.

Po 30 K: Turk Josip — Dol. Logatec. Po 20 K: Skala Anton — Ljubljana. Po 10 K: Barle Konrad, Ljubica Vardjanova, Marica Zakrajškova — Metlika; Rus Vilbald — Kranj; Dimnik Ivan — Trst; Nike Fleretova in Flere Pavel — Letuš. Po 5 K: Pečenko Danilo — Podlipa pri Vrhniki. — Današnji izkaz 125 K. Prej izkazanih 525 K. Skupaj 650 K. (Prejetih 80 K iz št. Jerneja izkazemo prihodnjič.) **Ivan Petrič,** Ljubljana-Sp. Šiška.

Zadnje vesti.

PRVA SEJA VIŠJEGA ŠOLSKEGA SVETA.

se je začela danes zjutraj ob devetih v knjižnični dvorani vladne palače:

Pred prehodom na dnevni red je postal član tovariš L. Jelenc nastopno interpelacijo, oziroma izjavo:

Podpisani zastopniki učiteljstva ponavljajo na današnji seji višjega šolskega sveta želje, zanežne in vprašanja, ki jih je sprejel upravni odbor Zaveze jugoslovanskega učiteljstva dne 27. grudnia prejš. leta ter jih po svojem odposlanstvu in v prisotnosti zastopnika Slomskove Zveze izročil naslednjega dne g. poverjeniku za uk in bogočastje, in ki jih je na svojem ob-

čnem zboru dne 30. grudna pret. leta v celoti sprejela tudi Slomškova Zveza. V tej naši interpelaciji prihaja v poštev II., III., IV. in V. predlog z imenovane seje upravnega odbora Zaveze, in podpisani vprašajo g. predsednika, kaj je naučna uprava že ukrenila v izpolnitev vsebine onih predlogov?

Ti predlogi se glase: (glej »Učiteljskega Tov.« štev. 29. z dne 27. grudna 1918!)

K II. predlogu, tičočemu se šolskega nadzorstva, pristavljajo podpisanci naslednjo izjavo:

Na današnji seji višjega šolskega sveta sta navzoča tudi višja šolska nadzornika gg. dr. J. Bezjak in dr. M. Opeka. Vse naše organizovano učiteljstvo s srednješolskim učiteljstvom vred se je opetovano izreklo, da je udeležba na uradnih poslih, ki bi jih vodila ali izvrševala omenjena gospoda, učiteljstvu s stanovsko-zavednega in vzgojnega stališča nemogoča. Te izjave so poverjeništvu za uk in bogočastje znane, ker so mu bile pisмено izročene; a kakor se kaže, so ostale brezuspešne, čeprav je učiteljstvo že ob sklicanju ankete za sestavo novih ljudskošolskih beril dne 29. grudna pret. leta poverjeništvu za uk in bogočastje pisμένο sporočilo, da je sodelovanje učiteljev članov te ankete nemogoče, ker je bila uradno naznanjena tudi udeležba višjega šolskega nadzornika dr. Opeke. Učiteljstvo je torej že v dejanju pokazalo, da se hoče resno in neizprosno držati sklepov svojih organizacij. Temu dokaz je tudi dejstvo, da je član naše Zaveze odrekel svoje sodelovanje na jugoslovanskem taboru »Svete vojske« za slučaj, ako ostane predavanje višjega šolskega nadzornika dr. Opeke na dnevnem redu. Trdno smo odločeni, da ta svoj sklep konsekvenco izvajamo v vsakem slučaju in pod vsakim pogojem. Med učiteljstvom in višjim šolskim svetom ne more biti harmoničnega delovanja, potrebnega zaupanja in avtoritete, dokler ne bo zadoščeno zahtevi učiteljstva in dokler ne nastopijo normalne razmere. Ker je ugoditev naši zahtevi strogo v interesu šolstva, se ne moremo dovolj čuditi, kako je mogoče, da se trdovratno vzdržujejo ovire in zapreke našemu skupnemu, plodonostnemu delovanju.

Navzočnost imenovanih dveh gospodov višjih šolskih nadzornikov na današnji seji nam je dovolj tehten povod, da s protestom proti omalovaževanju naših stvarnih razlogov zapustimo zborovalnico in se ne udeležimo današnje seje.

Da pa dokažemo, da nam je v resnici do uspešnega sodelovanja v tej korporaciji, da pomagamo zaostalemu šolstvu k poživljenju, da pokažemo svojo najboljšo voljo, ki jo v tem primeru naše premagovanje dviga nad užaljenost zapovedi stanovskih organizacij, ter končno z ozirom na važnost dnevnega reda in v pričakovanju, da dobimo jasen in nedvoumen odgovor na to svojo interpelacijo, ki ga enako nestrpnost zahteva vse organizovano učiteljstvo, smo pripravljeni na današnji prvi seji višjega šolskega sveta sodelovati, ker se nam zdi nujno in važno, da svoje načelno stališče še enkrat z vso resnostjo poudarimo, izjavljajoč, da se v bodoče ne bi mogli udeležiti nobene seje več ob navzočnosti imenovanih dveh višjih šolskih nadzornikov.

To izjavo naj sprejme g. predsednik višjega šolskega sveta v nadaljnje uradno poslovanje ter naj v interesu ugleda te šolske korporacije ter v interesu našega šolstva poskrbi, da se do prihodnje seje take nevzdržne razmere odpravijo, sicer bodo podpisanci primorani, da izvajajo najskrajnejše konsekvence!

Končno izjavljamo, da smo od svoje strani storili vse, kar nam dovoljuje čast in ugled našega stanu in naših organizacij, a usoda in delazmožnost višjega šolskega sveta pa odslej ni več v naših rokah!

Član tov. L. Jelenc je stávil predlog: Narodni vladi se predlaga, da prevzame zasebno učiteljstvo, ki služi na zasebnih Ciril-Metodovih šolah, in stopi tozadevno v dogovor s Ciril-Metodovo družbo. Glede prevzetja šol naj se počaka do sklepa mirovne konference.

Predlog je utemeljil tako: Upravičenost do te zahteve se kaže v tem, da je bilo to šolstvo že v preteklosti naše najizrazitejše narodno šolstvo. Odpravilo naj se pa s tem tudi znaki kulturnih krivic, ki jih je moral slovenski narod v preteklosti pod tujim jarmom prenašati. — Da javnost pričakuje tega koraka od Narodne vlade, je razvidno že iz tega, da so v zadnjem času skoro popolnoma izostali vsi prispevki Ciril-Metodovi družbi, češ, da bo itak prevzela sedaj vse Ciril-Metodovo šolstvo Narodna vlada, na kar je ravno v zadnjem času opozarjala Ciril-Metodova družba v časopisju. — Ciril-Metodovi družbi je zaradi tega padel razpoložljivi

kapital na najnižjo stopnjo, tako da bo vodstvo primorano zaradi tega izvajati najmanj to posledico, da odpusti del svojega učiteljstva iz službe. — Računati je na to, da se bo v vsakem slučaju pridružilo to učiteljstvo Narodni vladi: ker v slučaju, da okupirani deli ostanejo Italiji, se bo učiteljstvo izselilo; v slučaju nevtralizacije bo potrebna subvencija našemu manjšinskemu šolstvu, in v najugodnejšem slučaju se mora delati na to, da se naše sedaj zasedeno šolstvo poddrži. — Posebno pa je poudarjati, da s tem korakom tudi moralno podpremo svoje rojake na zasedenem ozemlju v teh dneh, ki so najkritičnejši in v katerih je naša tamkajšnja javnost najbolj preiskušana.

Predlog tov. Jelenc je bil sprejet.

Član tov. L. Jelenc:

Službe okrajnih šolskih nadzornikov na bivšem Stajerskem so razpisane. V uradnem razpisu stoji, da je treba prošnje »p.« službeni poti« vložiti do 10. februarja 1919 na višjem šolskem svetu. — Ker ni bilo doslej v nobenem š in v nobeni navedbi naveden, oziroma uzakonjen niti razpis nadzorniških mest, niti ni bila predpisana uradna pot takim kompetencam, smatramo dotični razpis za pomanjkljiv in izven zakonitih določil stoji, zato prosimo v tem oziru točnega navodila glede zahtevane službene poti. Takisto prosimo jasnega določila, kdo naj tem kompetentom izda kvalifikacije?

Član tov. L. Černež:

Nemške, oziroma ponemčevalne šole razpuščajo. V Šiški n. pr. se porabijo šolski prostori za druge namene, tako namestijo sedaj tudi šole v Štorah pri Celju. To se nam ne zdi prav. Te šole so bile urejene in opremljene, treba bi določiti le učni ustav, in imeli bi pomnoženo naše tako redko narodno šolstvo! Toda namesto tega rajši šole opuščajo in otroke pridele sosedni slovenski, že itak prenapolnjeni šoli. Po tem principu bomo prevzemali vse šole v obmejnih krajih, kjer životarita nemška in utrakvistična šola druga poleg druge, in posledica bo vsestranska nezadovoljnost. Edinó pravilno bi bilo, da bi v takih primerih otroke rajonirali in jim dali priliko, da imajo bliže v šolo! Da omenimo zopet šolo v Štorah! To je industrijski kraj, pa ga hočejo pustiti brez šole ter napotiti otroke v Teharje (2 km) in k Sv. Lovrencu pod Prežinom (3 km), ko bi imeli vsi ti otroci lahko slovensko šolo doma. Izkušstvo preteklosti nas uči, da so šulferajnske šole ustanavljali najlažje tam, kjer za naše šolstvo ni bilo dovolj prekrbljeno. To izkušstvo nam bodi svarilo!

Iz tega je razvidno, da je treba pri takem presnavljanju šolstva skrajne previdnosti in misli na korist in prospek našega narodnega šolstva. Treba bi na višjem šolskem svetu informativnega oddelka (biróa), ki bi zbiral material, dajal iniciativo in imel moč eksekutive ob izvrševanju odobrenih načrtov in predlogov, stremečih za razvojem in pomnožitvijo našega narodnega šolstva. — Pričakujemo tozadevnih ukrepov od poverjenišva.

Član tov. L. Jelenc:

1. Narodna vlada se naproša, da uredi službene prejemke učiteljicam ženskih ročnih del in otroškim vrtničaricam, ki imajo predpisano število tedenskih učnih ur in potrebno strokovno kvalifikacijo, tako da služijo prvi dve leti provizično s 1600 K letne nagrade, potem se pa namestijo stalno v XI. čin. razred, kjer služijo v vsaki stopnji po 4 leta (= 8 let); zatem napredujejo v X. čin. razred s tremi stopnjami po 4 leta (= 12 let) in končno pridejo v IX. čin. razred s tremi stopnjami po 5 let (= 15 let). Ti činovni razredi so enaki onim, ki veljajo sedaj in vbodoče za ljudskošolsko učiteljstvo. Za dotične učne osebe teh dveh kategorij, ki nimajo predpisanega števila učnih ur, se določi primerna remuneracija.

2. Narodna vlada se naproša, naj uredi prejemke vpokojenemu učiteljstvu, učiteljskim vdovam in sirotam tako, kakor bi bilo vpokojeno po sedaj veljavnih službenih prejemkih, oziroma kakor bi prejemale vdovnine in vzgojne prispevke po sedaj veljavnih določbah.

Predloga sta bila sprejeta.

Za telovadnega učitelja na ljubljanski realki je imenovan Ivan Bajželj, telovadni učitelj na realki v Idriji.

Seja se od treh popoldne nadaljuje.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Spominjajte se Učiteljskega konvikta!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. dec. 1918 K 166.101-54.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/26. do 1/26. ure popoldne.

Razpis službe stalnega učitelja.

Sv. Jurij ob Ščavnici, šolski okraj Gornja-Radgona, šestrazredna ljudska šola, drugi krajevni razred, služba stalnega učitelja.

Prošnje naj se vložijo do dne 28. februarja 1919 pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Jurju ob Ščavnici, pošta istotam.

Okrajni šolski svet v Gornji-Radgoni, dne 8. januarja 1919.

Dr. Vavpotič l. r., predsednik.

Ne pozabite na rezervni sklad Zaveze!

Izšel je četrti zvezek

Ganglovih Zbranih spisov za mladino.

VSEBINA: 1. Fantje od fare. — 2. Z doma. — 3. Bolnica. — 4. Generalček. — 5. Čestitka. — 6. Zadnja pot. — 7. Najboljše zdravilo. — 8. Stric iz Amerike. —

Cena vezanemu in ilustrir. zvezku (100 str.) po 4 50 K.

Naročila sprejema

Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ulica 6.

Naročite Ljubljanski Zvon,

najboljši slovenski leposlovni list. Izhaja vsak mesec in stane za celo leto 30 K, za pol leta 15 K. List ima zabavno in poučno vsebino. Prihodnje leto bo priobčeval poleg krajših povesti, novel in pesmi

== velik zgodovinski roman dr. Ivana Tavčarja, ==

ki se vrši v Škofjeloški okolici.

Novi naročniki se bodo sprejemali zaradi pomanjkanja papirja samo do 20. januarja 1919.

Ljubljanski Zvon se naroča pri

Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Naročite „Domovino,“

poljudni tednik za kulturo, gospodarstvo in politiko:

Cena za tekoče leto 12 K.

Upravništvo „Domovine“ (19) v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Naznanilo.

Kakor hitro dopušte razmere, začne po 18letnem odmoru izhajati obnovljeni

„Jug“.

Zastaviti hočeva vse moči, da postane „Jug“ informativna, objektivna revija, principialno izključujoča vsako strankarsko politiko, da postane „Jug“ neodvisna, svobodna tribuna, enakopravno pristopna vsem, ki se čutijo sposobne in poklicane, javno govoriti svojemu ljudstvu.

Utilnil je v zgodovini brutalni boj orožja, začne se kulturni boj združenega slovanstva, začne se gospodarski boj Jugoslavije, našega trguškega in industrialnega središča v Sredozemskem morju.

Že danes valiva k sotrudištvu vse jugoslovanske pisatelje. Začasna naročila sprejemajo vse knjižarne.

Za uredništvo in upravništvo „Juga“:

Dr. Franc Derganc,
izdajatelj.

Dr. Niko Županič,
urednik.

